ICMPD 20YEARS

Türkiye’de İnsan Ticareti ile Mücadele ve İlerisi

ARAŞTIRMA RAPORU

Türkiye'de İnsan Ticareti ile Mücadele ve İlerisi

ARAŞTIRMA RAPORU

Türkiye'deki İnsan Ticareti Mağdurlarının Tespit ve Korunmasının Geliştirilmesi (IPT)

Uluslararası Göç Politikaları Geliştirme Merkezi

2013

ICMPD Ekibi:

Jenny Andersson Pucher, Melita Gruevska-Graham, Martijn Pluim, Gökçen Sert, Elisa Trossero

Telif Hakkı:

Uluslararası Göç Politikaları Geliştirme Merkezi (ICMPD), 2013

Her hakkı saklıdır. Bu yayımın hiçbir kısmı herhangi bir formda ve fotokopi, kayıt veya herhangi bir depolama ve erişim sistemi de dahil olmak üzere elektronik veya mekanik herhangi bir yolla, telif hakkı sahiplerinin izni olmaksızın, taklit edilemez, çoğaltılamaz veya iletilemez.

Uluslararası Göç Politikaları Geliştirme Merkezi (ICMPD), 2013

Gonzagagasse 1, 5. Kat

Viyana, Avusturya

A-1010

www.icmpd.org

Bu rapor, S-SGTIP-11-GR-0023 No.lu Karar kapsamında Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanlığı'nın desteği ile sunulmuştur. Bu belgede belirtilen fikirler yazarlara aittir ve Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanlığı yetkililerinin düşüncelerini yansıtması gerekmez.

ÖN SÖZ

Bu araştırma raporunda, Türkiye'de insan ticareti konusundaki mevcut durum yansıtılmıştır ve ayrıca sorunlar özetlenmiştir ve insan ticareti ile mücadeleye ilişkin kapsamlı bir ulusal müdahalenin sağlanması konusunda ileri gidebilmek için tatbiki öneriler sunulmuştur. Rapor, Uluslararası Göç Politikaları Geliştirme Merkezi (ICMPD) tarafından uygulanan ve ABD Dışişleri Bakanlığı, İnsan Ticaretini İzleme ve Mücadele Ofisi tarafından finansal destek sağlanan 'Türkiye'de İnsan Ticareti Mağdurlarının Tespit ve Korunmasının Geliştirilmesi (IPT)' projesinin bir parçasıdır.

Rapor, 2000 yılında Birleşmiş Milletler Sınır Aşan Örgütlü Suçlarla Mücadele Sözleşmesi ve Sözleşme'nin Eklerini imzalamasından bu yana Türkiye'nin, insan ticaretiyle mücadele konusunda sürekli gelişme kaydettiğini belirtmiştir. İnsan ticaretinin Ceza Kanunu kapsamında suç sayılması, bakanlıklar arası bir grubun (Görev Gücü) kurulması, insan ticareti mağdurlarına yönelik Ulusal Yönlendirme Mekanizmasının yanı sıra ulusal strateji ve ulusal eylem planları oluşturulması gibi gerekli hukuki ve kurumsal çerçeveler oluşturmak amacıyla önemli adımlar atılmıştır. Ayrıca, insan ticareti mağdurlarına hizmet sağlanmasına ilişkin olarak devlet kurumları ve sivil toplum örgütleri arasında işbirliği geliştirildiği de belirtilmelidir.

Şimdiye kadar elde edilen ilerlemeye rağmen, Türkiye'de insan ticaretiyle mevcut mücadele konusunda iyileştirilmesi gereken alanlar da bu raporda tespit edilmiştir. Devam etmekte olan yasal ve kurumsal değişiklikler dikkate alındığında, insan ticareti ile mücadeleye ilişkin ileriki çalışmaları tasarlarken –özellikle, insan ticareti ile mücadele kanunun devam eden taslak çerçevesinin neticelendirilmesi ve onaylanması ile ilgili olmak üzere- üzerinde durulması gereken konulara dikkat çekilmektedir. Bu bağlamda, insan ticaretinin yabancı ve ülke içi mağdurlarını eşit derecede hedefleyen hem ulusal hem de uluslararası düzeyde tüm insan ticareti türlerine ilişkin "tümüyle kapsayıcı" bir yaklaşımı sağlamak için ihtiyaç duyulan eylemler raporda vurgulanmıştır. Öneriler, insan ticareti ile mücadeleye ilişkin kapsamlı bir ulusal müdahalenin sağlanmasının temel dayanakları olarak insan haklarının ve mağdur odaklı bir yaklaşımın teşvik edilmesine dayanmaktadır.

Bu raporda, insan ticareti ile mücadele konusunda bilgi veren kimselerle yapılan görüşmelerin bir özeti yer almaktadır. Ayrıca Ankara, Antalya ve İstanbul'da yer alan üç sivil toplum kuruluşundan elde edilen görüşlerle, insan ticareti mağdurları ile doğrudan iletişim halinde olan STK çalışanlarının tecrübelerinden kazanılan iç görüden de faydalanılmıştır. Bu iç görüler, mevcut desteğe ve koruma programlarına ve mağdur odaklı bir yaklaşımı güçlendirmek için atılması gereken adımlara ilişkin anlayışın artmasını sağlamıştır.

Bu raporun, Türkiye'de insan ticareti ile mücadele konusunda yasal ve kurumsal çerçevenin daha ileri düzeyde oluşturulmasına yönelik olarak ilham verici bir araç olarak kabul edilmesini umuyoruz. Geliştirilen önerilerin, ilgili devlet ile devlet dışı aktörleri içeren çok taraflı bir ortamda gerçekleştirilen ve hedefine ulaşan müdahaleler ile sonuçlanacağına inanıyoruz.

Martijn Pluim

Direktör, ICMPD

TEŞEKKÜR

ICMPD, bu raporun taslağının hazırlanmasında katkıda bulunan ve kuruluşlar ve örgütler tarafından sağlanan girdiler için teşekkürlerini sunmaktadır. Öncelikle, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM), T.C. Dışişleri Bakanlığı Göç Dairesi, Emniyet Genel Müdürlüğü, İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı (İKGM), Aile Danışmanları Derneği (AFC) ve Kadın Dayanışma Vakfı (KDV) başta olmak üzere ülkelerindeki insan ticareti ile mücadele konusundaki müdahaleyi iyileştirmek amacıyla röportaj yapmayı kabul eden ve genel görüş ile birlikte tecrübelerini paylaşan ve Türkiye'de insan ticareti ile mücadele konularında çalışan hükümet kuruluşları ve hükümet dışı kuruluşlardaki başlıca bilgi veren kişilere teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Başta Jenny Anderson Pucher, Melita Gruevska, Martjin Pluim ve Gökçen Sert olmak üzere bu raporun taslağının hazırlanmasına katkı sağlayan tüm ICMPD çalışanlarına da teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Son olarak, bu araştırma raporuna ve 'Türkiye'de İnsan Ticareti Mağdurlarının Geliştirilmiş Tespiti ve Korunması (IPT)' projesinin tümüne finansal olarak destek sağlayan ABD Dışişleri Bakanlığı, İnsan Ticaretini İzleme ve Mücadele Ofisi'ne de ICMPD olarak teşekkürlerimizi sunuyoruz.

İÇİNDEKİLER

Önsöz • 3

Teşekkür • 5

Kısaltmalar • 6

Giriş • 7

- Rapor hakkında • 8
- IPT projesi • 8
- Metodoloji • 9

BÖLÜM I: Türkiye'de İnsan Ticaretine İlişkin Durum Hakkında Genel Değerlendirme • 11

- Giriş • 11
- Temel şekiller ve eğilimler • 12
- Yasal çerçeve • 16
  - a. Uluslararası araçlar • 16
  - b. Ulusal politika ve mevzuat • 18
- Kurumsal müdahale • 23
  - a. Ulusal paydaşlar • 23
  - b. Ulusal Yönlendirme Mekanizması • 25
  - c. Ulusal Görev Gücü • 26
  - d. 157 Yardım Hattı • 27
- Sonuçlar • 29

BÖLÜM II: Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar ve Eylem Odaklı Tavsiyeler • 33

- Türkiye'de insan ticaretinin kapsamı • 30
  - a. İnsan ticaretinin türleri • 30
  - b. İnsan ticaretinin ülke içi ve yabancı mağdurları • 32
- İlk yönlendirme ve insan ticareti mağdurlarının tespiti • 34
- STK'lar ile işbirliği • 36
- Ulusal Yönlendirme Mekanizması (UYM) • 38
- Düşünme süresi ve ikamet izni • 41
- Sınır Aşan Yönlendirme Mekanizması (SAYM) • 43
- Soruşturma • 45
- Kapasite oluşturma • 47

Referanslar ve Kaynakça • 52

Ek 1: İnsan ticareti mağdurlarına yönelik sınır aşan yönlendirme mekanizması geliştirilmesine ilişkin kılavuz ilkeler • 52

Ek 2: Anket • 61

Ek 3: Veritoplamaya ilişin anket • 67

KISALTMALAR

AADD	Antalya Aile Danışmanları Derneği
CMK	Ceza Muhakemeleri Kanunu
AK	Avrupa Konseyi
GİGM	Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
AB	Avrupa Birliği
EUROPOL	Avrupa Polis Teşkilatı
HK	Hükümet Kuruluşu
İKGV	İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı
BDP	Bireysel Destek Planı
ICMPD	Uluslararası Göç Politikası Geliştirme Merkezi
ILO	Uluslararası Çalışma Örgütü
UK	Uluslararası Kuruluşlar
IOM	Uluslararası Göç Örgütü
IPT	İnsan ticareti mağdurlarının tespiti ve korunması
DİB	Dışişleri Bakanlığı
MZ	Mutabakat Zaptı
UEP	Ulusal Eylem Planı
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
NPAA	AB Müktesebatının Üstlenilmesine ilişkin Ulusal Program
UYM	Ulusal Yönlendirme Mekanizması
UGG	Ulusal Görev Gücü
OHCHR	Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği
SOP	Standart Operasyon Prosedürü
STDs	Cinsel yolla bulaşan hastalıklar
TiP	İnsan Ticareti
THB	İnsan Ticareti
EGM	Emniyet Genel Müdürlüğü
TCK	Türk Ceza Kanunu
SAYM	Sınır Aşan Yönlendirme Mekanizması
BM	Birleşmiş Milletler
UNHCR	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
UNODC	Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi
VoT	İnsan Ticareti Mağduru
KDV	Kadın Dayanışma Vakfı

GİRİŞ

Rapor Hakkında

Bu araştırma raporu, 'Türkiye'de İnsan Ticareti Mağdurlarının Tespit ve Korunmasının Geliştirilmesi (IPT)' projesi çerçevesinde ICMPD tarafından uygulanmıştır. Raporun kapsamı iki yönlüdür: birincisi; yasal ve kurumsal çerçeveye ilişkin genel değerlendirme de dahil olmak üzere Türkiye'de insan ticareti ile mücadeleye ilişkin mevcut durumu ortaya koymak ve ikincisi; insan ticareti ile mücadeleye ilişkin yanıtlarda karşılaşılan temel sorunları tespit etmek ve ileriki yasal ve kurumsal reformlarda dikkate alınmak üzere eylem odaklı önerilerde bulunmaktadır.

Araştırma süreci, Ekim 2010 tarihinde IPT projesinin başlamasıyla birlikte başlamıştır. Raporun ön bulguları, proje faaliyetlerinin şekillendirilmesi konusunda kullanılmıştır. Bu bulgulara dayanarak, başlangıçta planlanan faaliyetlerden bazıları Türkiye'deki ulusal aktörlerin ihtiyaçlarına daha iyi cevap verebilmek amacıyla farklı faaliyetlerle değiştirilmiştir. Rapor, insan ticareti ile mücadele konusunda Türkiye'deki müdahalelerdeki mevcut gelişmelere uygun olarak proje süresince düzenli olarak güncellenmiştir. Raporun nihai bulgularının hedeflenen müdahalelerin gelişmesine dayanak teşkil etmesi, farklı düzeylerde yer alması ve projeye dahil olan tüm aktörler arasındaki işbirliğini güçlendirmesi amaçlanmaktadır.

Rapor, aşağıdaki kısımlardan oluşmaktadır:

Giriş:

- Araştırma raporuna ilişkin kısa giriş ve hazırlanış metodolojisi.
- IPT projesine ilişkin genel tanımlama.

Bölüm I: Türkiye'de İnsan Ticaretine İlişkin Durum Hakkında Genel Değerlendirme

- Türkiye'de insan ticaretine ilişkin temel türler, eğilimler ve veriler.
- İnsan ticareti ile mücadele mevzuatına ilişkin genel değerlendirme.
- Türkiye'de insan ticareti ile mücadeleye ilişkin yanıtlara dahil olan devlet ve devlet dışı aktörlerin rolleri ve sorumluluklarına ilişkin kurumsal çerçeve ve tanımlamanın genel değerlendirmesi.

Bölüm II: Dikkat edilmesi gereken hususlar ve tavsiyeler

- İnsan ticareti mağdurlarının tespiti, yardım edilmesi, korunması ve yönlendirilmesine ilişkin sorunların özetlenmesi.
- Faaliyet düzeyinde politika yapıcılar ve ulusal aktörlere yönelik olarak ileriki eylemlere ilişkin tatbiki öneriler.

Not: *Yukarıdaki kısımlarda belirtilen bilgilere ek olarak, raporda insan ticareti mağdurlarına yönelik Sınır Aşan Yönlendirme Mekanizması'nın (SAYM) – SAYM AB Rehber İlkeleri[1]- Geliştirilmesine ilişkin Uluslararası Göç Politikaları Geliştirme Merkezi Rehber İlkeleri'ne dayalı olarak, insan ticareti mağdurlarının tespiti ve yönlendirilmesine yönelik Standart Operasyon Prosedürleri'nin geliştirilmesine ilişkin Rehber İlkeler hakkında kısa bir giriş de yer almaktadır. Standart Operasyon Prosedürleri'nin geliştirilmesi, IPT projesinin ilk versiyonunda öngörülmüştür. Ancak, projenin, Türkiye'nin insan ticaretine ilişkin paydaşlarının mevcut ihtiyaçlarına uyumlu hale getirilmesi gerekmiştir ve bu nedenle de çalışma planında değişiklikler yapılmıştır.*

IPT Projesi

Projenin genel amacı, (olası) insan ticareti mağdurlarını daha etkili bir şekilde tespit etmek ve korumak ve STK'ları da tespit sürecine sürekli olarak dahil etmek amacıyla çoklu kuruluşlar arasında işbirliğini geliştirmek ve insan ticareti ile mücadele konusunda Türkiye'deki ilgili paydaşların kapasitelerini artırmaktır. IPT projesi, 1 Ekim 2011 tarihinde uygulanmaya başlamıştır ve 31 Aralık 2013 tarihinde sonlandırılmıştır. Bu 27 aylık proje süresince uygulanan faaliyetler, aşağıdaki spesifik hedeflere ulaşmak üzere projelendirilmiştir:

Hedef 1: İnsan ticareti mağdurlarını tespit etmek ve yönlendirmek üzere yerel paydaşların mevcut kapasitelerini değerlendiren eylem odaklı bir araştırma raporu hazırlamak;

Hedef 2: insan ticareti ile mücadele etmek ve insan ticareti mağdurlarını etkili bir şekilde tespit etmek, yönlendirmek ve mağdurlara yardım sağlamak üzere ulusal paydaşların kapasitesinin nasıl artırılacağına ilişkin tavsiyeleri detaylandırmak ve Standart Operasyon Prosedürleri'nin geliştirilmesi için atılacak sonraki adımlara ilişkin Rehber İlkeleri detaylandırmak;

Hedef 3: Uzman toplantısı ve ardından da insan ticareti ile mücadele ulusal yasa taslağının detaylandırılmasına ilişkin çok kuruluşlu bir çalıştay gerçekleştirmek;

Hedef 4: Duruma uygun bir müfredat hazırlamak ve insan ticaretinin temel kavramı ve iki günlük birden çok kuruluşun katılımıyla yapılacak eğitim oturumları aracılığıyla, insan ticareti mağdurlarının tespiti ve yönlendirilmesine ilişkin Standart Operasyon Prosedürleri'nin oluşturulmasının önemine ilişkin tespit sürecinde yer alan temsilcilere eğitim vermek;

Hedef 5: Diğer ülkeler tarafından sağlanan bilirkişi görüşüne dayanarak, insan ticareti ile mücadele konusunda Türkiye'nin gelecekteki yasal ve kurumsal reformlarını tartışmak üzere Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'ne yönelik olarak bir uzman toplantısı düzenleyerek bilgilerin ve en iyi uygulamaların paylaşılmasını kolaylaştırmak.

[1] Bkz. Ek 4'te yer alan, İnsan Ticareti Mağdurlarına yönelik Sınır Aşan Yönlendirme Mekanizmasının Geliştirilmesine ilişkin Rehber İlkeler.

Metodoloji

Bu araştırma raporu; masa başı araştırması, ilgili ulusal paydaşlarla yapılan toplantılar, devlet kurumlarına dağıtılan anketler ve Türkiye'de faal olan STK'ların hazırladığı raporlar aracılığıyla toplanan bulgulara dayanmaktadır. Ayrıca, insan ticareti ile mücadele taslak çerçeve yasası hakkındaki uzman toplantıları, insan ticaretinin temel kavramı ve insan ticareti mağdurlarının tespiti ve yönlendirilmesine ilişkin Standart Operasyon Prosedürleri eğitimi gibi proje faaliyetleri esnasında toplanan ek bilgiler de raporda yer almaktadır.

Masa başı araştırmasında, Türkiye'de insan ticaretine ilişkin mevcut kanunlar, düzenlemeler ve raporlar incelenmiş ve analiz edilmiştir ve mevcut yasal ve kurumsal çerçeveye ilişkin bir genel değerlendirme oluşturulmuştur. Bu aşama esnasında, değerlendirmenin temel bilgi kaynaklarını tespit etmek için ilgili mevzuat ve kuruluşların haritalaması da üstlenilmiştir. Tespit süreci, temel ihtiyaçlar ve risk değerlendirmesine erişim, koruma ve yardım programları, yönlendirme süreci ve veri toplama ve yönetimine ilişkin bilgilendirme de dahil olmak üzere insan ticareti ile mücadele konusunda mevcut durumun değerlendirilmesi amacıyla bir anket[2] geliştirilmiştir. İlgili ulusal paydaşlarla yapılan toplantılar ve masa başı araştırmaları neticesinde elde edilen bilgilere dayanarak, anketin kimlere dağıtılacağı konusunda bir karara varılmıştır. Sonuç olarak, anket belirtilen devlet kurumlarına, STK'lara ve uluslararası örgütlere gönderilmiştir: İçişleri Bakanlığı'nın eski Göç ve İltica Dairesi (şu anda Göç İdaresi Genel Müdürlüğü), Dışişleri Bakanlığı Göç Dairesi, Emniyet Genel Müdürlüğü, İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı (İKGV), Aile Danışmanları Derneği (AFC), Kadın Dayanışma Vakfı (KADAV) ve Uluslararası Göç Örgütü (IOM).

Anketlere ek olarak, İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı, Aile Danışmanları Derneği ve Kadın Dayanışma Vakfı tarafından üç adet STK raporu da hazırlanmıştır. Söz konusu raporlar, dört temel alana ayrılmıştır:

- İnsan ticareti ile mücadele çerçeve kanun taslağının değerlendirilmesine özellikle odaklanarak Yasal Çerçeve;
- Türkiye'nin Ankara, Antalya ve İstanbul illerindeki tespit ve yönlendirme sürecinde kurumsal çerçeve ve STK'ların rolleri ve sorumlulukları;
- Ulusal Yönlendirme Mekanizması'nın (UYM) uygulanmasında karşılaşılan sorunlar;
- Tespit ve yönlendirme sürecinde, insan ticareti mağdurlarının tecrübeleri.

STK raporlarındaki bulgulara dayanarak, Bölüm II'nin taslağı hazırlanmıştır. İnsan ticareti mağdurları ile doğrudan çalışan STK'ların görüşleri aracılığıyla, iyileştirmeye ilişkin alanlar tespit edilmiştir ve gelecekteki yasal ve kurumsal reformlara ilişkin öneriler de detaylandırılmıştır. Devlet kurumları tarafından Türkiye'de tespit edilen

2 Bkz. Ek 2'de yer alan anket.

insan ticareti mağdurlarına ilişkin istatistikî bilgi toplamak amacıyla bir başka anket[3] daha geliştirilmiştir ve Emniyet Genel Müdürlüğü Koordinasyon ve Operasyon Dairesi'nden ve T.C. Dışişleri Bakanlığı Göç Dairesi aracılığıyla Emniyet Genel Müdürlüğü Yabancılar Şubesi'nden veriler elde edilmiştir.

3 Bkz. Ek 3'de yer alan anket.

BÖLÜM I:

Türkiye'de İnsan Ticaretine ilişkin Durum Hakkında Genel Değerlendirme

I. Giriş

Türkiye'de insan ticaretine ilişkin durum, esas olarak iki temel özellikle tanımlanmaktadır: Türkiye'nin coğrafik konumu itibariyle, Avrupa, Asya ve Afrika arasında göç yolları üzerinde yer alması ve daha iyi bir yaşam arayan diğer ülkelerin vatandaşlarına cazip gelecek şekilde ekonomik ve politik açıdan istikrarlı bir ülke olması. Bu iki özellik, yasadışı göç ve insan ticareti konusunda Türkiye'yi temel olarak bir geçiş ülkesi ve hedef ülke haline getirmektedir. Menşe ülke olarak Türkiye ile ilgili temel konu yurtiçindeki insan ticaretidir ancak, bunun oranını belirlemek üzere halihazırda resmi bir istatistik bulunmamaktadır.

Son 10 yıldan bu yana Türkiye'de, insan ticareti ile mücadele ilgili çalışmalar sürekli olarak güçlendirilmeye çalışılmıştır. Türkiye'nin Aralık 2000 tarihinde, İnsan Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol de (bundan sonra Palermo Protokolü olarak anılacaktır) dahil olmak üzere Birleşmiş Milletler Sınır Aşan Örgütlü Suçlarla Mücadele Sözleşmesi ve Eklerini imzalamasıyla birlikte bu çalışmalar başlamıştır. Söz konusu sözleşme ve Palermo protokolleri, Mart 2003 tarihinde onaylanmıştır. Bu süre zarfında, insan ticareti ile mücadele konusundaki ulusal yanıtlardaki boşlukları ve ihtiyaçları tespit etmek amacıyla Kasım 2002'de Dışişleri Bakanlığı'nın başkanlığında Ulusal Görev Gücü oluşturulmuştur.

Yasal reformlar ve politika reformları da yapılmıştır. Yani, insan ticareti, Ceza Kanunu'nun 80. Maddesi kapsamında bir suç olarak belirtilmiştir, insana ticareti ile mücadele konusunda ulusal eylem planı kabul edilmiştir ve insan ticareti mağdurlarına hizmetler sunulmuştur.

Dolayısıyla Türkiye, Birleşik Devletler Dışişleri Bakanlığı'nın İnsan Ticareti raporundaki TIER 2[4] ülkesi olarak yerini 2005 yılından itibaren korumaktadır.

Türkiye'nin AB'ye katılım süreci resmi olarak 3 Ekim 2005 tarihinde başlamıştır. Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılım müzakere süreci içerisinde, insan ticareti ile mücadele konusundaki çalışmaları alanındaki gelişmeler yakından izlenmiştir. İnsan ticareti ile mücadeleye ilişkin olarak AB Müktesebatı ile uyum çalışmaları, AB Müktesebatının Üstlenilmesine ilişkin Ulusal Program (NPAA) ile uyumlu olarak uygulanmıştır. Bugüne kadar, AB ilerleme raporu ve Konsey kararlarından alınan önerileri dikkate alarak üç AB Müktesebatının Üstlenilmesine ilişkin Ulusal Programı hazırlanmış ve geliştirilmiştir. Son NPAA programı 2008 yılında yayınlanmıştır ve bu programda, insan ticareti ile mücadele konusu temel öncelik olarak belirtilmiştir. Dolayısıyla, AB'ye katılım süreci, insan ticareti ile mücadele konusunda Türkiye'nin artan çalışmalarını büyük ölçüde etkilemiştir.

[4] "TIER"; yıllık olarak İnsan Ticareti Raporu ile aynı doğrultuda Amerika Dışişleri Bakanlığı tarafından getirilmiş bir sınıflandırma sistemidir. 2013 yılı İnsan Ticareti Raporuna göre, TIER 2 ülkeleri "Hükümetleri, İnsan Ticareti Mağdurlarının Korunması Sözleşmesi'nin asgari standartlarına (TVPA - 2000) tam olarak uymayan ancak bu standartlara uyum sağlamak için önemli ölçüde çaba sarf eden ülkelerdir."

II. Temel türler ve eğilimler

Raporun bu bölümünde, Türkiye'deki insan ticaretine ilişkin mevcut istatistikler hakkında bilgiler sunulmuştur. 2009-2013 arası yıllara ait veriler yer almaktadır. Böylece, mağdur odaklı veriler yani her yıl için olası/tespit edilmiş insan ticareti mağdurlarının sayısı (hem yabancı hem ülke içi), insan ticaretinin türleri ve Türkiye'ye getirilen insan ticareti mağdurlarının temel menşe ülkeleri raporda yer almaktadır.

Aşağıdaki kuruluşlardan/örgütlerden veriler toplanmıştır:

- **Olası insan ticareti mağdurlarına** ilişkin veriler Emniyet Genel Müdürlüğü Koordinasyon ve Operasyon Dairesi'nden[5] elde edilmiştir;
- **Tespit edilmiş yabancı insan ticareti mağdurlarına** ilişkin veriler Emniyet Genel Müdürlüğü Yabancılar Şubesi'nden elde edilmiştir;
- **Yardım sağlanmış yabancı insan ticareti mağdurlarına** ilişkin veriler Ankara, Antalya ve İstanbul'da insan ticareti mağdurlarına sığınma sağlayan sivil toplum kuruluşlarından elde dilmiştir:
    - Kadın Dayanışma Vakfı (KDV)
    - İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı (İKGV)
    - Antalya Aile Danışmanları Derneği (AFCA)
- **Tespit edilmiş ve yardım sağlanmış ülke içi insan ticareti mağdurlarına ilişkin veri mevcut değildir.**

Türkiye'de, insan ticareti mağdurlarının tespit edilmesi konusunda kolluk kuvvetleri sorumludur. Sığınma sağlayan STK'lar yalnızca, daha önceden tespit edilmiş ve yardım ve koruma programlarına erişimi sağlanmış olan insan ticareti mağdurları ile ilgilenirler.

Mevcut veriler, olası/tespit edilmiş insan ticareti mağdurlarının sayısındaki ve İçişleri Bakanlığı bünyesindeki farklı birimler tarafından toplanan veri türlerindeki büyük farklılıklar da göz önünde bulundurularak dikkatle yorumlanmalıdır. Yabancılar Şubesi, yalnızca, her yıl için tespit edilmiş yabancı insan ticareti mağdurlarının toplam sayısını sunmuştur ve Koordinasyon ve Operasyonlar Dairesi de olası mağdurların sayısını yaş ve cinsiyete göre (erkek, kadın, erkek çocuklar, kız çocuklar) ayırarak sunmuştur. Ayrıca, yalnızca Yabancılar Şubesi, menşe ülkeye göre insan ticareti mağdurlarına ilişkin verileri tutmaktadır.

[5] Not: Olası ve tespit edilmiş yabancı insan ticareti mağdurlarının sayısında büyük farklılıklar vardır. Sunulan verilere göre, olası insan ticareti mağdurlarının, mağdur statüsünü belirlemek üzere Yabancılar Şubesi'ne ilk başta yönlendirilmelerinin yalnızca Emniyet Genel Müdürlüğü Koordinasyon ve Operasyonlar Dairesi tarafından değil, farklı kaynaklar tarafından da yapılmış olabileceği varsayılabilir.

Tablo No. 1: Türkiye'deki olası ve tespit edilmiş mağdurların sayısı (2009-2013)

Emniyet Genel Müdürlüğü Koordinasyon ve Operasyonlar Dairesi					
Türkiye'de insan ticaretinin olası yabancı mağdurlarının sayısı					
	2009	2010	2011	2012	2013
Erkek yetişkinler	2	39	88	24	0
Kadın yetişkinler	62	130	93	54	95
Erkek çocuklar	1	2	10	20	0
Kız çocuklar	0	0	6	0	2
Toplam	65	171	197	98	97
Türkiye'de İnsan ticaretinin olası ülke içi mağdurlarının sayısı					
Erkek yetişkinler	14	12	1	12	56
Kadın yetişkinler	67	82	92	63	83
Erkek çocuklar	1	49	6	3	5
Kız çocuklar	5	10	7	5	3
Toplam	87	153	106	83	147

Emniyet Genel Müdürlüğü Yabancılar, Hudut, İltica Dairesi					
Türkiye'de insan ticaretinin tespit edilmiş yabancı mağdurları					
	2009	2010	2011	2012	2013
Toplam	102	58	82	55	11

Yukarıdaki tabloda, Türkiye'de insan ticaretinin olası mağdurlarının büyük bir kısmını kadınların oluşturduğu görülmektedir. Ancak, Emniyet Genel Müdürlüğü Yabancılar Şubesi'nden elde edilen cinsiyete göre resmi olarak tespit edilmiş mağdurlara ilişkin veriler mevcut değildir. Olası mağdurların cinsiyete ve yaşa göre dağılımları aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

Grafik 1: **Olası ülke içi insan ticareti mağdurlarının yaş ve cinsiyete göre dağılımı (2009-2013)**

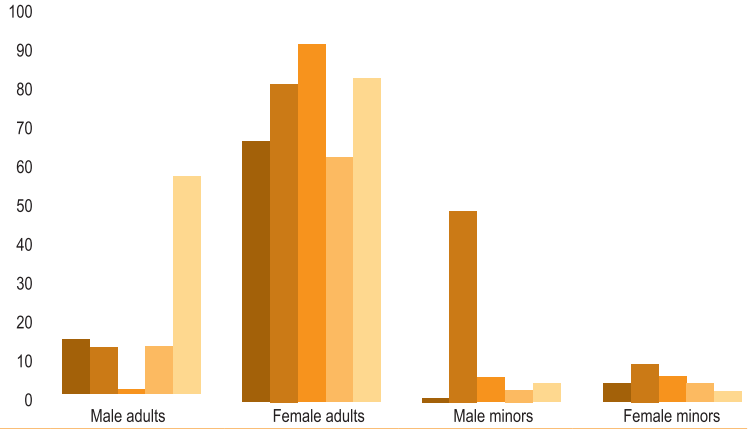

	Male adults	Female adults	Male minors	Female minors
2009	14	67	1	5
2010	12	82	49	10
2011	1	92	6	7
2012	12	63	3	5
2013	56	83	5	3

Kaynak: Koordinasyon ve Operasyonlar Dairesi, Emniyet Genel Müdürlüğü – Türkiye

Grafik 2: **Olası yabancı insan ticareti mağdurlarının yaş ve cinsiyete göre dağılımı (2009-2013)**

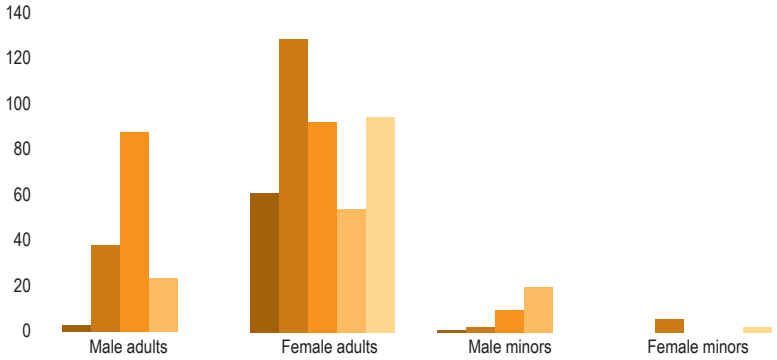

	Male adults	Female adults	Male minors	Female minors
2009	2	62	1	0
2010	39	130	2	0
2011	88	93	10	6
2012	24	54	20	0
2013	0	95	0	2

Kaynak: Koordinasyon ve Operasyonlar Dairesi, Emniyet Genel Müdürlüğü – Türkiye

İnsan ticareti şekillerine ilişkin olarak, mağdurların büyük bir kısmı cinsel istismar amacıyla insan ticaretine maruz kalmaktadır. Tespit edilmiş işgücü istismarı yabancı mağdurları, tüm mağdurların yalnızca yaklaşık %3'ünü oluşturmaktadır.

Grafik 3: **Türkiye'de insan ticareti şekilleri – tespit edilmiş yabancı mağdurlar (2009-2013)**

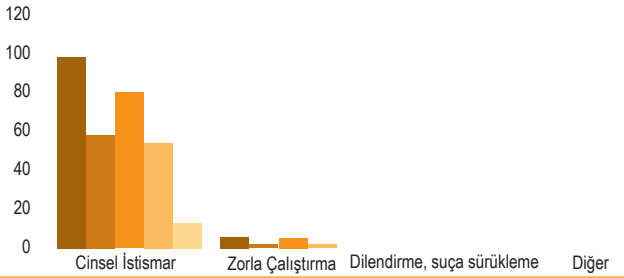

	Cinsel İstismar	Zorla Çalıştırma	Dilendirme, suça sürükleme	Diğer
2009	98	4		
2010	57	1		
2011	80	2		
2012	54	1		
2013	11	0		

Kaynak: Yabancılar, Hudut, İltica Dairesi, Emniyet Genel Müdürlüğü

Son 5 yıl içerisinde, Türkiye'deki insan ticareti mağdurlarının başlıca menşe ülkeleri şu şekildedir: Türkmenistan, Özbekistan, Kırgızistan, Azerbaycan, Gürcistan ve Rusya. Aşağıdaki grafikten de görülebileceği gibi, tespit edilmiş insan ticareti mağdurlarının sayısında 2013 yılında önemli bir düşüş görülmüştür. Ancak, bu verilerin yalnızca Eylül 2013 tarihine kadar mevcut olan veriler olduğu da belirtilmelidir.

Grafik 4: **Türkiye'deki yabancı mağdurların menşe ülkeleri**

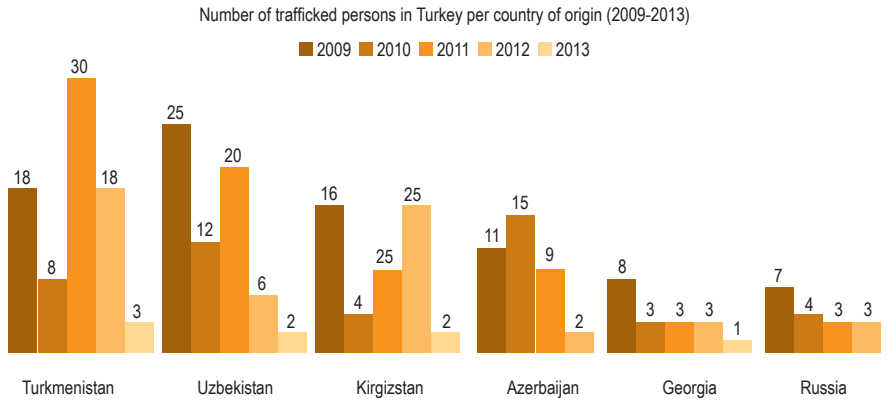

Kaynak: Yabancılar, Hudut, İltica Dairesi, Emniyet Genel Müdürlüğü

Üç STK, insan ticareti mağdurları için sığınma imkanı sağlamaktadır ve Emniyet Genel Müdürlüğü Yabancılar Şubesi tarafından tespit edilmiş yabancı mağdurlara yardım ve hizmetler sunmaktadır. Antalya'da Aile Danışmanları Derneği tarafından sağlanan istasyon tipi sığınma 1 Kasım 2009 tarihinde başlatılmıştır ve toplamda 29 mağdura yardım sağlanmıştır. Kadın Dayanışma Derneği, 2009-2013 yılları arasında Ankara'da bulunan sığınma merkezlerinde toplam 69 mağdura hizmet sunmuştur. Ancak, finansal sorunlar nedeniyle, bu sığınma evi Şubat 2010-Eylül 2010 ve Ekim 2012-Ekim 2013 tarihleri arasında iki defa kapatılmıştır. İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı tarafından yönetilen İstanbul'daki sığınma evi de 2009 yılından bu yana toplamda 104 mağdura yardım etmiştir ancak 2013 yılında neredeyse 6 aylık bir süre boyunca finansal sorunlar sebebiyle kapalı olduğundan 2013 yılında yalnızca iki kişiye hizmet sunulmuştur.

Tablo 2: Türkiye'deki **yardım sağlanmış insan ticareti mağdurlarının sayısı (2009-2013)**

	2009	2010	2011	2012	2013
AFCA (Antalya)	2	8	6	5	8
İKGV (İstanbul)	44	22	26	10	2
KDV (Ankara)	37	10	18	4	-
Yıl başına düşen toplam sayı	83	40	50	19	10
Toplam	**202**				

Kaynaklar: Aile Danışmanları Derneği – Antalya (STK); Kadın Dayanışma Vakfı – Ankara (STK); İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı – İstanbul (STK)

III. Yasal Çerçeve

Bu bölümde, Türkiye'de insan ticareti ile mücadele ile ilgili uluslararası ve ulusal yasal bağlama ilişkin genel bir değerlendirme yer almaktadır.

Türkiye anayasasına göre, yasal mevzuatta ilgili hüküm olmadığında ya da eksik olduğunda uluslararası yönetmelikler doğrudan uygulanabilir. Dolayısıyla, ilk kısımda Türkiye için uygulanabilir olan uluslararası yönetmeliklere ilişkin fikir verilmektedir.

İkinci kısımda ise, insan ticareti ile mücadele konusunda Türkiye'nin çalışmalarının dayalı olduğu ulusal yasal çerçeveye ilişkin bir genel değerlendirme yapılmıştır.

1. Uluslararası araçlar

İnsan ticaretine ilişkin hükümleri tanımlayan ve içeren en önemli iki uluslararası yasal araç; Birleşmiş Milletler Sınır Aşan Örgütlü Suçlarla Mücadele Sözleşmesi (bundan sonra Birleşmiş Milletler Sözleşmesi olarak anılacaktır) ve bu Sözleşmeye Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol (bundan sonra Palermo Protokolü olarak anılacaktır.) ile İnsan Ticaretine Karşı Eyleme İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi'dir (bundan sonra Avrupa Konseyi Sözleşmesi olarak anılacaktır).

Yukarıda da belirtildiği gibi, Türkiye, BM Sözleşmesi'ni ve Palermo Protokolü'nü 13 Aralık 2000 tarihinde imzalamıştır ve 25 Mart 2003 tarihinde de Türkiye parlamentosu aracılığıyla onaylamıştır. Avrupa Konseyi Sözleşmesi'ni ise 19 Mart 2009 tarihinde imzalamıştır ancak sözleşme henüz Türkiye parlamentosu tarafından onaylanmamıştır. Avrupa Konseyi Sözleşmesi'ni onaylamak amacıyla Türkiye, sözleşmenin kendi ulusal insan ticareti ile mücadele yapıları ve mevzuatı ile uyumlu olmasını sağlamak için kapsamlı tedbirler almaktadır. Ancak, onaylama sürecinin askıda olmasının bir diğer sebebi de Türkiye'nin, 1981 tarihli Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulma Sürecinde Bireylerin Korunmasına İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi'ne henüz taraf olmamasıdır. Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nin onaylanması Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulma Sürecinde Bireylerin Korunmasına İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesinin onaylanmasına bağlıdır.[6]

İnsan ticareti ile mücadeleye yönelik olarak uluslararası yasal dayanaklar ve Türk yasal dayanaklarını şekillendiren diğer sözleşmeler aşağıdaki gibidir:

- **Zorla Çalıştırılma ILO Sözleşmesi, 1930** – bu sözleşme, zorla ve zorunlu çalışmanın tüm türlerini yürürlükten kaldırdığı için önemlidir (Türkiye tarafından 30 Ekim 1998 tarihinde onaylanmıştır);
- **Zorla Çalıştırılmanın Kaldırılması Sözleşmesi, 1957** – bu sözleşme, zorla ve zorunlu çalışmayı beş spesifik ek vaka –grev ve belli siyasi görüşler sebebiyle cezalandırılma gibi- ile özelleştirerek 1930 tarihli zorla çalıştırma

[6] Avrupa Komisyonu (2011), Komisyon Personel Ön Raporu, Türkiye 2011 İlerleme Raporu, sayfa 95.

sözleşmesini tamamlamak amacıyla tasarlanmıştır. (Türkiye tarafından 29 Mart 1961 tarihinde onaylanmıştır);

- **Çocuk Hakları Sözleşmesi, 1990** – bu sözleşme, devletlerin, çocukları tüm cinsel istismar türlerinden korumaları ve çocukların kaçırılması, satılması veya ticaretinin yapılmasını önlemek için tüm tedbirleri almaları için mukavele yapar. (Türkiye tarafından 4 Nisan 1995 tarihinde onaylanmıştır)
- **Çocuk İşçiliğinin En Kötü Biçimlerinin Kaldırılması Sözleşmesi, 1990** – bu sözleşme, çocuk işçiliğinin en kötü biçimlerinin yasaklanması ve ortadan kaldırılması ile ilgilidir. (Türkiye tarafından 2 Ağustos 2001 tarihinde onaylanmıştır)

Ayrıca, Nisan 2011'de kabul edilen insan ticaretinin önlenmesi, insan ticareti ile mücadele ve insan ticareti mağdurlarının korunmasına ilişkin AB Direktifi (2011/36/EU) de bir AB katılım ülkesi olarak Türkiye ile ilgilidir. Bu Direktife göre, tüm AB üye devletleri, AB'ye aday ülkeler veya AB'ye katılım sürecindeki ülkeler insan ticareti ile mücadele konusunda, insan ticaretinin suç olduğunu beyan eden spesifik kanunlara veya hükümlere sahip olmalıdır. İnsan ticaretine ilişkin olarak ülke içi spesifik mevzuat kabul edilene kadar, diğer başka ulusal hükümlerin[7] yanı sıra mevcut BM anlaşmaları ve AB mevzuat hükümleri de insan ticaretini soruşturmak, takibatını yapmak ve hakkında hüküm vermek üzere kullanılabilir.

Bölgesel ve İkili Anlaşmalar

2011 yılı itibariyle Türkiye, örgülü suçlar ve terörizm ile mücadeleye yönelik olarak 50'den fazla ülke ile 70 adet Güvenlik İşbirliği Anlaşmaları imzalamıştır.[8] Bu anlaşmaların çoğunda, yasadışı göç ve insan ticaretine karşı işbirliğine yönelik hükümler yer almaktadır. Bu çerçeve içerisindeki İşbirliği Protokolleri, söz konusu anlaşmaların ilgili maddelerini aktif hale getirmek amacıyla Azerbaycan, Belarus, Bulgaristan, Gürcistan, Moldova, Romanya, Rusya, Ukrayna ve Özbekistan gibi komşu ülkelere ve bölgedeki ülkelere teklif edilmiştir.[9]

2003 yılından bu yana, T.C. İçişleri Bakanlığı, daha ileriki bölümlerde bahsedildiği gibi ortak ülkelerin İçişleri Bakanlıkları ile birçok Mutabakat Zaptı imzalamıştır. Bu anlaşmalar, insan tacirleri ve insan ticareti mağdurlarına ilişkin bilgi alışverişini kolaylaştıran hükümleri; ortak operasyonlar dahil olmak üzere soruşturma prosedürlerini; mağdurların destek hizmetlerine hak kazanmaları ve insan ticareti alanında ve ilgili alanlarda yasal çerçevenin geliştirilmesine ilişkin kolaylaştırma, genel farkındalık oluşturma ve bilgi alışverişine ilişkin hükümleri de içermektedir:[10]

---

[7] Kölelik ve kölelik gibi koşullar altında çalışma, zorla çalıştırma istismarı, kişi hürriyetinin ihlali, yasadışı sınır geçişinin kolaylaştırılması, kamu düzenin ihlali, cezai ortaklığın oluşturulmasının yasaklanması, fuhuş istismarına ilişkin hükümler.

8 Dışişleri Bakanlığı, Türkiye (2011), Organize Suçlarla Mücadele. Online: http://www.mfa.gov.tr/turkey_s-efforts-in-combating-organized-crime.en.mfa

[9] Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC) (2009), Karadeniz Bölgesinde İnsan Ticaretine Cezai Adalet Müdahalesinin Güçlendirilmesine ilişkin Model Rehber. Online: http://www.unodc.org/documents/human-trafficking/Model_Guide.pdf

[10] Ariadne Network (2007), İnsan Ticareti ile Mücadele, Sorunlar ve Beklentiler – Türkiye, çevrimiçi: http://www.ariadnet.net/pdfs/12.Turkey.pdf

- Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Ukrayna Hükümeti Arasında (07.06.2005) ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Moldova Hükümeti Arasında(08.02.2006) Suça Karşı İşbirliği Anlaşmasının Birinci Maddesinin Uygulanmasına Dair Ek Protokol.
- Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanı ile Belarus Cumhuriyeti İçişleri Bakanı arasında Yasadışı Göç ve İnsan Ticareti ile Mücadele Alanında İşbirliği Mutabakat Zaptı (28.07.2004).
- Türkiye Cumhuriyeti İle Gürcistan ve Azerbaycan Arasında Terörizm, Örgütlü Suçlar ve Diğer Önemli Suçlarla Mücadele Anlaşmasının Dokuzuncu Maddesinin Uygulanmasına Dair Protokol (10.03.2005).
- 2008 yılında, Lübnan ve İspanya ile polislerin işbirliğine ilişkin ikili anlaşmalar.[11]
- İnsan Ticareti ile Mücadelede İkili İşbirliği Protokolü (05.09.2006)[12]
- Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Gürcistan Hükümeti Arasında Suçla Mücadele Konusunda İşbirliğine İlişkin Mutabakat Zaptı. Mutabakat Zaptı ile, mevcut yakınlık ve ortaklıkların geliştirilmesi ve güçlendirilmesi ve özellikle de polis kuvvetleri arasındaki işbirliğini güçlendirmek üzere genel ortak iradenin dikkate alınması amaçlanmaktadır. Her iki devlet de, özellikle örgütlü suç şekilleri olmak üzere artan suç oranları ve eğilimleri konusunda endişe duymaktadır ve suçla mücadele konusunda uluslararası işbirliğinin önemini kabul etmektedir. Bu Mutabakat Zaptı, 22/02/2012 tarihinde Tiflis'te imzalanmıştır.[13]

Ayrıca, "Avrupa Polis Ofisi (EUROPOL) ile Türkiye Cumhuriyeti Arasında İşbirliği Anlaşması" da Temmuz 2004 itibariyle yürürlüğe girmiştir.[14] Türkiye, 30 Kasım 2004'de Uluslararası Göç Örgütü üyesi olmuştur. Türkiye ayrıca Uluslararası Göç Politikası Geliştirme Merkezi (ICMPD) ile Mart 2000 tarihinde bir işbirliği protokolü imzalamıştır ve Türk makamları Türkiye'nin ICMPD'ye üye olması için nihai ulusal prosedürleri yerine getirmektedir. Ayrıca Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ile işbirliği içinde ICMPD her iki tarafın da tematik ve coğrafi işbirliği alanlarını daha da genişletebilmesi için stratejik işbirliğine dair yeni bir belgeyi imzalamak üzeredirler.

2. Ulusal Politika ve Mevzuat

Türkiye'nin, insan ticareti ile mücadele konusunda henüz ayrı bir kanunu mevcut değildir. İnsan ticareti ile mücadele konusundaki müdahaleler, aşağıda belirtilen farklı kanunlar ile düzenlenmektedir. Mevcut durumda, İnsan Ticareti ile Mücadele ve İnsan Ticareti Mağdurlarının Korunmasına ilişkin Kanun taslağı Hükümet tarafından hazırlanmaktadır.

[11] Toktas/ Selimoglu (2012), Türkiye'de kaçakçılık ve insan ticareti: Sınır Aşan Suçla Mücadelede AB-Türkiye İşbirliğine ilişkin Analiz. Journal of Balkan and Near Eastern Studies, online: http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/19448953.2012.656970

[12] Bkz. http://www.egm.gov.tr/Sayfalar/turkiyenin-insan-ticareti-ile-mucadele-calismalari.aspx

[13] Bkz. www.resmigazete.gov.tr/.../20120808M1-8-1.pdf

[14] Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı (2011), Türkiye'nin İnsan Ticareti ile Mücadelesi, çevrimiçi: http://www.mfa.gov.tr/turkey-on-trafficking-in-human-beings.en.mfa

Türkiye Anayasasında belirtilen temel haklar ve özgürlüklere ilişkin hükümler, insan ticareti suçuna karşı yaptırımlar konusunda genel bir dayanak oluşturmaktadır. "Kişinin Dokunulmazlığı, Maddi ve Manevi Varlığı" başlıklı 17. Madde'de şu durum belirtilmektedir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz. Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz."

İnsan ticareti, bireylerin maddi ve manevi varlığına karşı bir suç olduğundan ve insan onuru ile bağdaşmayan bir anlaşmayı kapsadığından dolayı yukarıda belirtilen maddeyi ihlal etmektedir. Madde 18'de, zorla çalıştırmanın yasak olduğu belirtilmiştir ve "*Hiç kimse zorla çalıştırılamaz. Angarya yasaktır*" ifadelerine yer verilmiştir. "Kişinin Hürriyeti ve Güvenliği" başlıklı 19. Madde'de ise bu durum, ilke olarak kimse hürriyetinden yoksun bırakılamaz şeklinde belirtilmiştir.

Türk Ceza Kanunu

Mevcut durumda, insan ticareti ile mücadele konusundaki mevzuatın temel parçası Türk Ceza Kanunu (TCK) No. 765'te[15] yapılan değişikliktir. Bu değişiklik, 2002 yılında yapılmıştır ve insan ticareti suçu, TCK'ya dahil edilmiştir.

2006 yılında, TCK'da değişiklik yapılmıştır ve "fuhuş yaptırmak" ifadesi de insan ticaretinin tanımına dahil edilmiştir. Ayrıca, insan ticareti suçunun tanımında, insan ticaretinin betimlenmesinde *zorla alıkoyarak fuhuş* ibaresi de yer almaktadır. Böylece, insan ticaretinin en önemli boyutu cezalandırılabilir.[16]

Cinsel istismar amaçlı insan ticareti Türkiye'de temel insan ticareti şekli olarak düşünülse de[17], fuhuş, TCK'da bir suç olarak belirtilmemiştir. Bu, "Genel Kadınlar ve Genelevlerin Tabi Olacakları Hükümler ve Fuhuş Yüzünden Bulaşan Zührevi Hastalıklarla Mücadele Tüzüğü" [18] başlıklı ikincil mevzuat düzenlenmiştir. Bu düzenlemedeki eksiklik; yabancı seks işçilerinin kayıt altına alınmasını belirten hükümlerden kaynaklanmaktadır ve bu durumda, istismar açısından kişileri, insan ticareti yapanlara karşı daha kırılgan hale getirmektedir.

Çocuğu fuhuşa teşvik etme ve bunun yolunu kolaylaştırma konuları TCK'nın 227. Maddesi ile düzenlenmiştir ve bu madde kapsamında, çocuğu fuhuşa teşvik eden ve bunun yolunu kolaylaştıran kişiler hakkında hükümler ve cezalar yer almaktadır. Kanunda önemli bir hükmü kapsamasına rağmen Madde 227, cinsel istismar amaçlı insan ticareti konusunu içermemektedir.

---

[15] İngilizce tam metin için bakınız: http://www.justice.gov.tr/basiclaws/Criminal_Code.pdf

[16] Dışişleri Bakanlığı (2011), Türkiye'nin İnsan Ticareti ile Mücadelesi, online: http://www.mfa.gov.tr/turkey-on-trafficking-in-human-beings.en.mfa. Bu beyan, www.countertrafficking.org. Projesi aracılığıyla IOM ile işbirliği içinde, T.C. Dışişleri Bakanlığı tarafından Türkiye'deki insan ticareti mağdurlarına ilişkin olarak sağlanan verilere dayalıdır.

[17] Aynı yazar.

[18] 30/03/1961 – 5/984 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kabul edilmiştir ve 19 Mart 1961 tarihli ve 10786 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmıştır.

Organ veya doku ticareti de TCK Madde 91 kapsamında suç olarak kabul edilmiştir. Suçu işleyen kişi, mağdur kişinin organlarını alma amacıyla hareket ediyorsa ve bu amacı da gerçekleştirmiş ise, her iki suç –insan ticareti suçu (Madde 80) ve organ ticareti suçu (Madde 91)- için de cezalandırılmalıdır. Çünkü suçun oluşması için, komisyonun aracı kanunlarına gerek yoktur, kasıt edilen suç işlenmiş ise suçu işleyen kişi bunun için de cezalandırılır.

Çalışma ile İlgili Kanunlar ve Yönetmelikler

Çalışma hükümlerini düzenleyen kanunlar, insan ticareti ile ilgili mevzuatlar ile kaçınılmaz bir şekilde bağlantılıdır.

TCK'nın 117. Maddesi'nde, iş ve çalışma hürriyetinin ihlali konusunda cezalar belirlenmiştir. Madde 117 ile Madde 80 arasındaki farkın nedeni, Madde 117'de tehdit, baskı, zor kullanarak veya şiddet yoluyla mağdurun rızasının alınmasından bahsedilmiyor olmasıdır. Buna bağlı olarak da, eğer mağdur kişi tehdit, baskı, cebir ya da şiddete rağmen rıza göstermez ise, Madde 117'de belirtilen suçun oluşacağı ve suçlu kişinin de 6 aydan 3 yıla kadar hapis cezası öngören bu hüküm ile yargılanacağı koşula bağlanmıştır.

Ayrıca, TCK'da Madde 229'da, *"çocukları ya da beden veya ruh bakımından kendini idare edemeyecek bulunan kimseleri dilencilikte araç olarak kullanan kişinin"* 1 yıldan 3 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı belirtilmiştir.

Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun ile Türkiye'de çalışan yabancılara verilen çalışma izinlerinin şartları ve süreleri düzenlenmiştir. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Türkiye'de yabancılara çalışma izni verilmesi konusunda yetkili olan tek makamdır. Söz konusu bu Kanunun uygulama yönergesinde[19] insan ticareti ile mücadele ve mağdurun korunmasına ilişkin düzenlemeler yer almaktadır.

14 Şubat 2012 tarih, 28204 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanunun Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik'te; insan ticareti mağdurlarına çalışma izni verilmesi kolaylaştırılmış ve insan ticareti mağdurlarının çalışma izni başvurularının değerlendirme kriterlerine tabi tutulmaksızın sonuçlandırılacağı düzenlemesine yer verilmiştir.

Pasaport Kanunu

Bu Kanunda, insan ticareti ile mücadele, cinsel istismar ve işgücü istismarı konusunda oldukça genel bir hüküm yer almaktadır. İnsan ticareti ve kaçakçılık yapanların ülkeye girişi bu kanunla yasaklanmıştır.

Karayolu Taşıma Kanunu

19 Temmuz 2003 ve 25 Şubat 2004 tarihlerinde Karayolu Taşıma Kanunu ve bu

[19] 25214 sayılı ve 29/8/2003 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanmıştır ve 21.01.2010, 31.07.2010, 28.04.2011 ve 14.02.2012 tarihlerinde değişiklik yapılmıştır.

kanunun yönergesi yürürlüğe girdiğinde insan ticareti ve göçmen kaçakçılığına karşı istinat oluşturulmuştur. Bu yönerge ile birlikte, kişileri gayri resmi olarak ülkede taşımanın cezası insan ticareti veya kaçakçılığından suçlu bulunmaya ek olarak en az 3 yıllık bir süre için karayolu ulaşım izninin geri alınması olarak belirlenmiştir.

Türk Vatandaşlığı Kanunu

Zorla evliliği, formalite evlilikleri ve sahte evliliklerle yapılan insan ticaretini engellemek amacıyla Türkiye'de 2003[20] ve 2009[21] yıllarında Vatandaşlık Kanunu'nda değişiklik yapılmıştır. Bu değişiklikler ile yabancılar artık Türk vatandaşları ile evlendiğinde otomatik olarak vatandaşlık kazanamamaktadır ve Türk vatandaşlığına başvurmak için en az üç senedir evli olması gerekmektedir.

Türk Medeni Kanunu

Ayrıca, Türk Medeni Kanunu'nda zorla evliliklere ilişkin olarak, zorla gerçekleşmiş ise evliliğin geçersizliğini belirten ek hükümler[22] yer almaktadır.

Genelge 74

2006 yılında, yukarıda bahsedilen tüm ulusal kanunlar, yönetmelikler, hükümler ve araçlar 74 sayılı genelgede[23] tek bir belge olarak özetlenmiş ve bir araya getirilmiştir. Bu belge ile birlikte Türk hükümeti, insan ticareti ile mücadele konusundaki ulusal çalışmalarını resmileştirme ve uluslararası standartlara uyum sağlama konularında büyük sıçrama gerçekleştirmiştir.

Genelge 74, insan ticareti ile mücadeleye ilişkin çeşitli konuları içeren kapsamlı bir belgedir ve şunları da içermektedir: farkındalık oluşturulmasına yönelik kurallar ve düzenlemeler, kolluk birimlerinin eğitimi, insan ticareti suçlarının araştırılması, insan ticareti vakalarında suçluların araştırılması, insan ticareti mağdurlarının tespit edilmesi, mağdurların korunması ve desteklenmesi, sivil toplum ve uluslararası örgütlerle işbirliği, düşünme süresi ve geçici oturma izinleri, mağdurların güvenli geri dönüşünün sağlanması ve uluslararası işbirliği.

Bu Genelge, ulusal mevzuatlara atıfta bulunmaktadır ve ayrıca, Türkiye'deki insan ticareti eğilimlerine ilişkin kapsamlı bir genel değerlendirme ve insan ticareti vakalarının nasıl araştırılacağı, mağdurlara nasıl davranılacağı, ulusal ve ulus aşan yönlendirme mekanizmaları ve önleme stratejileri hakkında önemli tanımlamalar ve adım adım açıklamalar içeren bir el kitabı da bu Genelge'nin yanında yer almaktadır. Ayrıca, insan ticareti mağdurlarına yönelik olarak değerlendirme

[20] 4 Haziran 2003 tarihli ve 4866 sayılı Kanunun 1. Maddesi ile yapılan değişiklik.
[21] 5901 sayılı ve 29 Mayıs 2009 tarihli yeni Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun çıkarılması ile önceki kanun yürürlükten kalkmıştır ancak eski kanunun 16. Maddesi'ndeki gereklilik yeni kanunda aynı şekilde muhafaza edilmiştir.
[22] 4721 sayılı ve 22 Kasım 2001 tarihli Türk Medeni Kanunu'nda yer almaktadır. Madde 149, Madde 150 ve Madde 151.
[23] MoI Türkiye (2006) İnsan Ticareti ile Mücadeleye ilişkin Genelge, B.05.1.EGM.0.13.07.06.illegal-9-, 21.11.2006

mülakatlarını yürütmek üzere kılavuz sağlayacak bir tespit belgesi[24] de bu Genelge'nin kapsamındadır.

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

2008 yılından bu yana, T.C. İçişleri Bakanlığı; Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) ve İnsan Ticareti Mağdurlarını Koruma Dairesi kurmak üzere hazırlıklar yapmaktadır.

Bu yapıların kurulmasına dayanak oluşturan kanun, Nisan 2013 tarihinde kanunlaştırılan Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'dur. Söz konusu kanunun onaylanmasından sonra, İnsan Ticareti Mağdurlarını Koruma Dairesi de dahil olmak üzere 12 hizmet biriminden oluşan Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, İçişleri Bakanlığı bünyesinde bir kurum olarak kurulmuştur. Bu Kanunda, İnsan Ticareti Mağdurlarını Koruma Dairesi'nin görevleri genel anlamda belirtilmiştir ancak Türkiye'deki insan ticareti ile mücadele konusundaki müdahaleye ilişkin rolü hakkında detaya girilmemiştir. İkincil mevzuat ve tamamlayıcı nitelikte genelgeler ile Daire'nin iş kapsamının ve diğer ilgili kurumlarla işbirliğinin ve koordinasyonun esaslarının belirlenmesi beklenmektedir.

Ayrıca, bu Kanunda yer alan oldukça önemli bir hüküm de, Kanunda ayrı bir kategori olarak, insan ticareti mağdurlarına toparlanma ve düşünme süresi sağlamak üzere 30 gün geçerli olacak şekilde verilen geçici oturma izni hakkıdır. Bu dönem, 6 aya kadar uzatılabilir ancak toplamda 3 yılı geçemez.

Ulusal Eylem Planı

Politika düzeyinde, Türkiye iki ulusal eylem planını (UEP) kabul etmiştir.

İlk ulusal eylem planı 2003 yılında kabul edilmiştir ve mağdurlara destek ve yardım sağlanması (sığınma evlerinin kurulması, tıbbi yardım ve mağdurların güvenli gönüllü geri dönüşü) üzerine yoğunlaşmıştır ve ayrıca yasal değişiklikler, bir yardım hattının kuruması, kolluk kuvvetlerinin eğitimi, farkındalık oluşturulması, veri toplama ve STK'lara destek verilmesine ilişkin hükümleri de içermektedir.

İkinci ulusal eylem planı ise, 18 Temmuz 2009 tarihinde Başbakanlık kararnamesi ile onaylanmıştır. Bu ulusal eylem planında da insan ticareti ile mücadele, farkındalık oluşturma, mağdurlara yardım ve destek sağlanması, geri dönüş ve yeniden entegrasyon yardımı, yasal ve idari değişiklikler, teknik destek ve kalite hükümlerine ilişkin strateji ve politikalara odaklanmak üzere ve kurumlar arası işbirliğine ilişkin faaliyetler yer almaktadır.

[24] İçişleri Bakanlığı (2006), İnsan Ticareti ile Mücadeleye ilişkin Genelge. 7.1. Görüşmeyi Gerçekleştirecek Yetkilinin Niteliği.

IV. Kurumsal Müdahale

Yasal çerçevenin gelişimi ile paralel olarak, kurumsal çerçeve de değişen mevzuat ve uluslararası standartlar ile uyumlu olması açısından yeniden yapılandırılmış ve hazırlanmıştır.

1. Ulusal paydaşlar

İnsan ticaretinin çok yönlü tarafları üzerinde durmak amacıyla çok boyutlu bir yaklaşım gereklidir. Tüm unsurları kapsamak amacıyla Türkiye'nin insan ticaretine ilişkin müdahalesine dahil olan çeşitli paydaşlar mevcuttur. Türkiye'deki insan ticareti ile mücadele kurumsal çerçevesine ilişkin değişikliklerin Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ve Göç İdaresi Genel Müdürlüğü bünyesinde yeni kurulmuş olan İnsan Ticareti Mağdurlarını Koruma Dairesi'ne dayalı olarak yakın gelecekte gerçekleşmesi beklenmektedir. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ve ilgili Daireleri Nisan 2014 tarihine kadar tam olarak işlevsel olmayacaktır ve dolayısıyla raporun bu kısmında Türkiye'deki insan ticareti ile mücadele konusundaki çalışmalara dahil olan kurumların mevcut rolleri ve sorumluluklarından bahsedilecektir.

Dışişleri Bakanlığı, insan ticareti ile mücadele konusunda temel Türkiye'deki başlıca paydaşlar arasında koordinasyon mekanizması olarak hareket ederek Ulusal Görev Gücü Başkanlığı rolünü üstlenmiştir. İnsan Ticareti ile Mücadele Ulusal Koordinatörü görevi Konsolosluk İşleri Genel Müdürlüğü'ne verilmiştir. Ulusal Koordinatör, Bakanlığın bünyesindeki İltica ve Göç Dairesi ile birlikte Ulusal Görev Gücü'nün (UGG)[25] toplantılarını düzenlemektedir. Ulusal Eylem Planlarının detaylı bir şekilde hazırlanması esnasında Görev Gücü düzenli aralıklarla toplanmıştır. Ancak, Ulusal Eylem Planının 2009 yılında neticelendirilmesinden itibaren Ulusal Görev Gücü geçici bir temelde gerekli görüldüğünde toplantı çağrısında bulunmaktadır.

İçişleri Bakanlığı; Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı'ndan sorumludur. Ulusal polisin yanı sıra, insan ticareti vakalarının araştırılmasına dahil olan diğer başlıca aktörler bunlardır. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'na uygun olarak, göç politikalarını ve stratejilerini uygulamak, ilgili kurumlar ve kuruluşlar arasında eşgüdümü sağlamak üzere İçişleri Bakanlığı bünyesinde Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulmuştur ve sorumlu olduğu bir diğer husus da insan ticareti mağdurlarının korunmasıdır.

Sağlık Bakanlığı, insan ticareti mağdurlarına yönelik ücretsiz tıbbi bakım programından sorumludur. Ücretsiz tıbbi bakım programı, Bakanlığın 544 ve 6679 sayılı Genelgeleri kapsamındadır. Bu Genelgeler, ilgili tüm kamu kurumlarını bilgilendirmek üzere sırasıyla 2004 ve 2006 yıllarında dağıtılmıştır.

Türk Ceza Kanunu'nu uygulayan **Adalet Bakanlığı,** insan ticareti ve/veya istismarına müdahil olan suçlulara karşı kovuşturma davalarını başlatma konusundaki en önemli aktördür.

[25] Kartusch / Reiter / Uhl (2006), Mağdur Yardımı ve Desteğine ilişkin Değerlendirme. Türkiye'de Ulusal Yönlendirme Mekanizmasının Analizi, BIM, Viyana.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Koruma Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü olarak gelecekte insan ticaretiyle mücadelede çok yakından ilişkili roller üstleneceklerdir. Bakanlığa bağlı olarak hizmet veren kadın konukevleri, fiziksel, duygusal, cinsel, ekonomik ve sözlü istismara veya şiddete uğrayan kadınlara destek hizmeti sağlamaktadır. Konukevleri, kadınların çocukları ile birlikte geçici süreyle kalabilecekleri yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır. 2441 toplam kapasiteli 90 kadın konukevi bulunmaktadır. Aralık 2012'de 14 pilot ilde Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Bakanlığa bağlı olarak hizmete girmiştir. Bu merkezlerde uzman personle (tercihen kadın) görev yapmaktadır. Merkezler kadının ekonomik, psikolojik, hukuki ve sosyal olarak güçlendirilmesine yönelik hizmetler vermektedir. Yedi gün yirmi dört saat esasına ve tek kapı sistemine göre yürütülen destek ve izleme hizmetleri şiddetin önlenmesine ve koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin olarak uygulanmasına odaklanmaktadır.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, maaşlar, sosyal güvenlik ve mesai ücretleri gibi konuları araştırmak üzere, ülke içi çalışanların istihdam edilebileceği iş yerlerinde ve özel meskenlerde düzenli denetlemeler gerçekleştirmektedir. Bakanlık ayrıca mağdur destek sürecinin bir parçası olarak insan ticareti mağdurları için çalışma izinleri düzenlemektedir. Bunun ötesinde, muhtemel insan ticareti mağduru olarak değerlendirlen yabancıların işverenleriyle iş sözleşmesi yapma zorunluluğu getirilmiştir. İş sözleşmesi insan ticaretine maruz kalındığı durumlarda neler yapılması gerektiğini de içeren bir sözleşmedir. Diğer taraftan, Çalışma Genel Müdürlüğü altında Göç Daire Başkanlığı kurulmuştur.

Milli Eğitim Bakanlığı, insan ticareti ve istismar ile mücadele konusunda ulusal farkındalık oluşturma kampanyaları ve kamu spotlarından sorumludur.

Yerel Barolar, insan ticareti mağdurlarına yönelik olarak, insan ticareti davalarında uzmanlaşmış avukatları ücret talep etmeden tayin etmektedir.

Hükümetin ortakları arasında Kadın Dayanışma Vakfı (KDV), İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı (İKGV), Aile Danışmanları Derneği (AFC) ve mağdurlara doğrudan hizmet sağlayan Uluslararası Göç Örgütü (IOM) gibi sivil toplum kuruluşları ve uluslararası kuruluşlar yer almaktadır. IOM, Ulusal Görev Gücü'nün sekretaryası olarak da görev almaktadır.

Kadın Dayanışma Vakfı, Ankara merkezlidir ve sığınma imkanı sunarak insan ticareti mağdurlarına destek sağlamaktadır. Bu desteğin ölçütleri psikolojik, tıbbi ve hukuki yardımın kolaylaştırılmasını, oturma veya çalışma izni alınmasında mağdurun desteklenmesini ya da geri dönüş sürecinin kolaylaştırılmasını içerebilir. Ankara Büyükşehir Belediyesi, sığınma evi olarak kullanılmak üzere bir bina temin etmiştir ve gerekli eşyaları sağlamıştır. 2011 yılında, bu sığınma evi Dışişleri Bakanlığı tarafından finanse edilmiştir. Sürekli finansman hususu hala endişe konusudur. Fakat, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü 11 Nisan 2014 tarihi itibarıyla tam olarak faaliyete geçtikten sonra sığınmaevlerinin finansal olarak desteklenmesini kendi bütçesinden karşılayacaktır.

İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı, İstanbul'da bir sığınma evi imkanı sağlamaktadır. Sığınma evinin bakımı İKGV ve Belediye arasındaki bir çerçeve protokole dayalıdır. Bu desteğin ölçütleri psikolojik, tıbbi ve hukuki yardımın kolaylaştırılmasını, oturma veya çalışma izni alınmasında mağdurun desteklenmesini ya da geri dönüş sürecinin kolaylaştırılmasını içerebilir. Geri dönüş süreci uygulanana dek mağdurlar sığınma evinde yalnızca kısa bir süre kalma eğilimindedir.

Aile Danışmanları Derneği, Antalya'da istasyon tipi bir sığınma evi mevcuttur ve insan ticareti mağduru olduğu varsayılan kişiler Türk polisi tarafından bu sığınma evine yönlendirilmektedir. Aile Danışmanları Derneği, tespit sürecinde kısmen yer almaktadır ancak, bu durum fiili durumlara dayalıdır çünkü Aile Danışmanları Derneği ile İçişleri Bakanlığı arasındaki işbirliği protokolü, mağdurun tespitine ilişkin işbirliği hakkında hükümler içermemektedir.

2. Ulusal Yönlendirme Mekanizması

Ulusal Yönlendirme Mekanizması (UYM), devlet aktörleri arasında işbirliğine yönelik bir çerçevedir. Bu aktörlerin, insan ticareti mağdurlarının insan haklarını korumak ve teşvik etmek üzere yükümlülüklerini yerine getirmelerine yardım olmaktadır. Ulusal Yönlendirme Mekanizmasının temel amacı, insan ticareti mağdurlarının hizmetlere yönlendirilmesi konusunda etkili bir yol sağlamaktır. Ayrıca Ulusal Yönlendirme Mekanizması; ikamet ve geri dönüş düzenlemeleri, mağdur yardımı ve tanık koruma gibi mağdur ile ilgili konularda geniş bir kapsamda ulusal politika ve prosedürlerin iyileştirilmesini destekleyebilir.[26]

Türkiye Ulusal Yönlendirme Mekanizması 10 yıldan fazla bir süredir gelişmektedir ve kamu kuruluşları, sivil toplum ortakları, elçilikler ve uluslararası örgütlerden oluşmaktadır. Bu ortaklar arasındaki işbirliği, muhtelif Mutabakat Muhtıraları, 74 Sayılı Genelge ve buna ek el kitabı ile güvence altına alınmıştır.

Türkiye'de insan ticareti mağdurları için ilk ihbar ya da iletişim noktası genellikle kolluk kuvvetlerinin operasyonları ve 157 yardım hattına yapılan çağrılar aracılığıyla gerçekleşmektedir. Mağdurların tespitini, Türk polis teşkilatının yabancılar dairesi yürütmektedir. Söz konusu tespit işlemi, mağdurun beyanına ve soruşturma esnasında toplanan diğer kanıtlara dayalı olarak yapılmaktadır. Soruşturmanın başlatılması için mağdurun beyanı gereklidir.[27]

Polis tarafından tahmini insan ticareti mağduru olduğu tespit edilen kadınlar, devletin bölgedeki geri dönüş merkezine ("misafirhane" olarak da anılmaktadır) yönlendirilir. Bu merkezler, Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından düzenlenmekte ve işletilmektedir. Bu merkezlerin amacı, zorla sınır dışı edilene kadar düzensiz göçmenlere kalacak yer sağlamaktır.[28]

Aşağıdaki adım için, kolluk kuvvetlerinin en yakın sığınma evini bilgilendirmesi ve

[26] Aynı eserde.
[27] Aynı eserde.
[28] İKGV (2012) Uluslararası Göç Politikaları Geliştirme Merkezi tarafından sağlanan anket, Viyana

mağduru da sığınma evine götürmesi gerekmektedir. Türkiye'de STK'lar tarafından yürütülen üç adet sığınma evi bulunmaktadır ve bu sığınma evleri İstanbul, Ankara ve Antalya'da bulunmaktadır. Buralarda, insan ticareti mağdurlarına kalacak yer sağlanmakta ve mağdurlar, yardım ve koruma süreçlerinde desteklenmektedir. Mağdurlara kalacak güvenli bir yer, psikolojik destek, sosyal hizmet görevlilerine erişim, tercüman, ücretsiz tıbbi bakım, hukuki destek ve danışmanlık şeklinde 7/24 hizmet sağlanmaktadır.

Mağdurun bir sığınma evine gönderilip gönderilmeyeceğine bakılmaksızın mağdur destekleme süreci aşağıdakileri içermektedir:

1. Yerel bir sığınma evine gitmek istemediği durumlarda mağdur, menşe ülkeye dönüşleri ayarlanana kadar devlet geri dönüş merkezinde kalır. 74 sayılı Genelge'de, sığınma evinin dahil olmadığı durumlara karşı bu durumun polis tarafından destekleneceği belirtilmiştir.
2. Mağdurun, bir sığınma evinde korunma istemesi halinde 74 sayılı Genelge ile uyumlu olarak mağdurun güvenli bir sığınağa ücretsiz erişimi, psikolojik destek, sosyal hizmet görevlileri aracılığıyla kılavuzluk, sağlık bakımı ve hukuki danışmanlık sağlanır.

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun getirilmesinden önce, 74 sayılı Genelge'de insan ticareti mağdurlarına, Türk yetkililer ile işbirliği yapma konusunu düşünmek üzere 1 aylık düşünme süresi tanıyan hükümler yer almaktaydı. Bu süre esnasında, mağdurlar uygun olan sığınma evlerinde misafir edilebilir. Düşünme süresi boyunca, insan ticareti mağduru kişi Türkiye'de kalma seçenekleri hakkında bilgilendirilir. Bu seçenekler, aşağıdakileri gerektirmektedir:

1. Mağdurun desteklenmesi süreci programı kapsamında, mağdurların 6 aylık bir süre için Türkiye'de kalma hakkı vardır,
2. İnsan ticareti mağdurlarının, 6 ay süre için geçerli olan ve yenilenebilen insani vize için başvuruda bulunma hakkı vardır. Bu vize, Emniyet Genel Müdürlüğü Yabancılar, Hudut, İltica Daire Başkanlığı[29] tarafından verilmektedir. Kişi insani vize aldığında ayrıca oturma izni de almaktadır ve Türkiye'de çalışmaya da hak kazanmaktadır.

3. Ulusal Görev Gücü

İnsan ticareti ile mücadele konusundaki ulusal müdahale çalışmalarını güçlendirmek amacıyla Kasım 2002 tarihinde Dışişleri Bakanlığı başkanlığında bir Ulusal Görev Gücü (UGG) kurulmuştur. Ulusal Görev Gücü, insan ticareti ile mücadelenin başlıca ulusal paydaşları arasında işbirliği mekanizması görevi görmektedir ve son 10 yıl içerisinde temel hukuki ve kurumsal gelişmeleri teşvik etmiştir.

Ulusal görev gücüne, Dışişleri Bakanlığı Konsolosluk İşleri Genel Müdürlüğü başkanlık etmektedir. Ulusal Görev Gücü'nün üyeleri; Başbakanlık, Adalet

29 Kartusch / Reiter / Uhl (2006), Mağdur Yardımı ve Desteğine ilişkin Değerlendirme. Türkiye'de Ulusal Yönlendirme Mekanizmasının Analizi, BIM, Viyana.

Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı dahil olmak üzere İçişleri Bakanlığı, Ekonomi Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Avrupa Birliği Bakanlığı'dır. Ayrıca, Türkiye AB delegasyonu ve Uluslararası Göç Örgütü'nün (IOM) yanı sıra üç STK da gözlemci üyedir.

Ulusal Görev Gücü, ulusal eylem planının geliştirilmesinden sorumludur.

4. 157 Yardım Hattı

157 yardım hattı, mağdurların tespit ve korunma sürecini desteklemek üzere bir koordinasyon organı ve operasyonel araç olarak düşünülebilir. Bu yardım hattı, ulusal ücretsiz telefon hattının faaliyette olmasını belirten ilk ulusal eylem planının hükümleri doğrultusunda Mayıs 2005 tarihinde kurulmuştur.

Yardım hattı, 7/24 faaliyettedir ve çok dilli telefon operatörleri de Rusça, Romence, İngilizce ve Türkçe dillerinde danışmanlık sunmaktadır. Türkiye'nin herhangi bir yerinden cep telefonları aracılığıyla da olmak üzere bu hatta ulaşılabilir. Burada iki tür hizmet sunulmaktadır: *acil durum hizmetleri ve aciliyeti olmayan durum hizmetleri*.

2006 yılından bugüne dek kayıt altına alınan gelen aramalar, aramanın içeriğine göre yedi kategoriye ayrılmıştır:[30] bu hattın oluşturulmasından bu yana, 165 insan ticareti mağduru 157 yarım hattı aracılığıyla kurtarılmıştır.

Tablo 1: 157 Yardım Hattı İstatistikleri 2005 - 2012

157 Yardım Hattı veri tabanının genel analizi – 2005-2012 yılları arasında kayıt altına alınan aramalar	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Toplam
Kurtarma talepleri	419	927	529	318	428	397	237	32	**3287**
Düzensiz göçmen	56	218	423	316	201	178	83	10	**1485**
Evlilik	0	12	64	160	140	196	91	21	**684**
Düzenli göçmen	0	73	291	165	95	89	92	10	**815**
Kolluk kuvvetlerine yardım	0	31	59	56	92	100	70	10	**418**
Bilgi paylaşımı	0	12	48	41	88	75	59	6	**329**
Muhtelif konular	505	395	437	241	672	600	229	35	**3114**
Yönlendirme desteği	262	322	0	0	0	0	0	0	**584**
Psikolojik destek	26	33	0	0	0	0		0	**59**
Toplam	**1268**	**2023**	**1851**	**1297**	**1716**	**1635**	**861**	**124**	**10775**

Kaynak: countertrafficking.org 2012

Kategorilerin açıklaması:

- **Kurtarma talepleri,** insan ticareti ile ilgili vakaları içermektedir.
- **Düzensiz göçmen,** oturma izni veya çalışma izni olmayan kişilerden gelen aramalar için kullanılmıştır.

[30] IOM (2012), IOM Türkiye İnsan Ticareti Vakalarına ilişkin İstatistikler, 1 Ocak – 30 Haziran 2012. Çevrimiçi: http://www.countertrafficking.org/2012.html

- **Evlilik,** bir Türk erkeğiyle birlikte yaşayan veya resmi olarak evli olan yabancı uyruklu kadınlardan gelen aramaları içermektedir. Genellikle, bu aramalarda aile içi şiddet ve çocuklar ile ilgili sorunlarla ilgilenilmektedir.
- **Düzenli göçmen;** öğrenciler ile dansçılar, animatörler, kamyon şoförleri, denizciler vb. gibi kayıtlı işçilerden gelen aramalardan oluşmaktadır.
- **Kolluk kuvvetlerine yardım,** 155 polis ve 156 jandarma acil durum hatlarına tercüme konusunda; kolluk kuvvetlerinin operasyonel birimlerine olası insan ticareti mağdurunun ilk sorgusu konusunda; kayıp kişileri arayan elçiliklere/IOM misyonlarına/yardım hatlarına/akrabalara vb. yardım konusunda ve Türkiye geri dönüş merkezlerinde gözaltına alınan yabancılara ilişkin bilgilendirme konusunda destek verilmesi anlamına gelmektedir.
- **Bilgi paylaşımına** ilişkin gelen aramalar; STK'lardan, Uluslararası Örgütlerden, üniversitelerden vb. alınan insan ticareti ile mücadeleye ilişkin istatistikler ve 157 Yardım Hattı hakkında gelen sorulardır.
- **Muhtelif konuları içeren aramalar,** Türk vatandaşlarından gelen aramaları kapsamaktadır ve bilgilendirme/danışmanlık/yönlendirme desteği ile ilgilenmektedir.

Sonuçlar

Geçtiğimiz yıllar içinde Türkiye, insan ticareti ile mücadeleye yönelik kurumsal ve yasal yapıyı oluşturmak için ciddi çaba sarf etmiştir. Sonuç olarak, Hükümet Kuruluşları, STK'lar ve Uluslararası Kuruluşlar gibi pek çok aktör tespit edilmiş ve bunların insan ticaretiyle mücadelede oynayacağı roller ve sorumluluklar tanımlanmıştır. Ek olarak, Palermo Protokolü de onanmış, İnsan Ticareti, Ceza Kanunu altında suç haline gelmiş, iki Ulusal Eylem Planı geliştirilmiş, Ulusal Yönlendirme Mekanizması kurulmuş ve sığınma evleri ve yardım insan ticareti mağdurları için mevcut hale getirilmiştir. İnsan ticaretiyle mücadele yapılarını işlevsel ve etkin şekilde konsolide ederek sorumluluğu üstlenecek olan GİGM'nin kurulmasıyla merkezi ve yerel düzeyde koordinasyonun güçlendirilmesine yönelik çabalar devam etmektedir. Bu çabalarla sadece 81 ilde taşra teşkilatı kurulmakla kalınmayacak aynı zamanda sadece uzmanlaşmış göç uzmanlarının da doğrudan bu alana dahil edilmesi mümkün olacaktır.

Şimdiye kadar ortaya konan çabaların ötesinde mevcut yasal ve kurumsal çerçeveyi daha da geliştirmek gerekmektedir. Hukuki reform, İnsan Ticaretiyle Mücadele ve Mağdurların Korunması Yasa Çerçevesi'nin oluşturulmasıyla başlamıştır. Bu da ilgili ulusal paydaşların insan ticaretiyle mücadeleye yönelik yasal çerçeveyi iyileştirmeye ve bunun resmi olarak kabul edilmesine yönelik taahhüdünü ortaya koymaktadır. Ayrıca, ikincil mevzuatın geliştirilmesi yeni kurulan GİGM içindeki Mağdurların Korunması Dairesi'ni operasyonel ve işler hale getirmeyi daha da destekleyecektir.

Verilerin toplanması ve analizi, Türkiye'de en acil konulardan bir tanesidir. Bu güne kadar veriler, farklı kurum ve kuruluşlarca toplanmış ancak bu tek tip bir şekilde yapılmamıştır. Tüm ilgili bilgi kaynaklarına optimal düzeyde erişimi sağlamak için veri toplama ve yönetimi verilere erişimi bulunan tüm diğer aktörlerle yakın işbirliği içinde merkezi bir kurumca yapılmalıdır.

Raporun devam eden bölümlerinde söz edilen iki dikkate değer konu ve gelecek için tavsiyelerde ise Türkiye'de insan ticaretiyle mücadelenin daha da gelişmesinin önündeki başlıca güçlük yaratan konulara genel bir bakış sunulmaktadır.

BÖLÜM İKİ:

Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar ve Eylem Odaklı Tavsiyeler

Nisan 2013'de kabul edilen Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, Türkiye'de insan ticareti de dahil göç yönetimine dair başka yasal ve kurumsal reformları da başlatmıştır. Kıyaslanacak olursa, İnsan Ticaretiyle Mücadele ve Mağdurların Korunması Yasası halen taslak düzeydedir ve onaylanması gerekmektedir. Yeni Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ise insan ticareti mağdurlarının korunmasına yönelik yeni yapılarla ortaya çıkacak kurumsal değişiklikler önermektedir. Bu yapıların gelecekte hazırlanacak insan ticaretiyle mücadele kanun taslağında dikkate alınması gerekir. Şu an Türkiye'de daha kapsamlı bir insan ticareti mücadelesi geliştirmeye yönelik ilgili kurumsal ve yasal değişiklikleri dikkate almak için çok doğru bir zamandır.

Değerlendirmenin bu bölümü, gelecekteki yasal ve kurumsal reform için dikkate alınması gereken eylem odaklı tavsiyelerle beraber mevcut duruma da genel bir bakış sunmaktadır. Bilgiler bu rapor için derlenmiş üç STK raporuna dayanmaktadır.

1. Türkiye'de insan ticaretinin kapsamı

1.1. İnsan Ticaretinin Şekilleri

*"Bu Sözeşme, **ulusal** veya **sınır aşan** olsun olmasın, örgüt bağlantısı bulunsun bulunmasın insan ticaretinin tüm türleri için geçerli olacaktır." Avrupa Komisyonu, İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi, Madde 2.*

Pek çok ülkede olduğu gibi Türkiye'de de insan ticareti esas olarak cinsel istismar amaçlı insan ticaretiyle ilişkilendirilmektedir. Mevcut veriler Türkiye'de tespit edilen neredeyse her mağdurun cinsel istismar amacıyla getirilen kadın veya çocuklar olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, Türkiye'de geliştirilen mağdur destek mekanizmaları özellikle cinsel istismar amacıyla getirilen kadın insan ticareti mağdurları için tasarlanmıştır. Türkiye'deki yasal sistemin en önemli başarılarından biri, Ceza Kanunu'nda yapılan değişikliklerle insan ticaretinin suç haline gelmesi ve suçun tanımının verilmesidir. Böylece Türkiye'de insan ticareti ile mücadelenin zemini oluşmuş ve belli bir ölçüde ulusal mevzuatın uluslararası standartlarla uyum sağlaması başarılmıştır. Ancak, Türk Ceza Kanunu Madde 80 cinsel istismar ve organların alınması dışında başka insan ticareti türlerinden bahsetmemektedir, mevcut üç sığınma evi sadece kadınların barınması içindir, erkek mağdurlar için uygun bir barınma imkanı bulunmamaktadır. Dahası, Ceza Kanunu içinde farklı maddelerde ele alınan "fuhuşa zorlama" ve "zorla evlendirme" gibi benzer suçlara dair düzenlemeler genellikle uygulamada belirsizlik yaratarak insan ticareti vakalarının Türk Ceza Kanunu Madde 227 kapsamında fuhuşa zorlama gibi değerlendirilmesine neden olmaktadır.

STK Görüşleri ...

Kaydedilen insan ticareti türleri:

Bir STK Türkiye'de 2004 yılından beri insan ticareti mağdurlarına ait verilerin düzenli olarak toplandığını bildirmiştir. Ancak bazı STK'lar cinsel istismar vakaları hariç insan ticaretinin diğer türleri hakkında hiç bir veri bulunmadığını söylemektedir. Tespit edilen mağdurların çoğunluğunun da kadın olduğuna işaret etmektedirler.

Başka bir STK işgücü istismarı ile karşılaşan dört kadın mağdurun sığınma evinde kaldığını belirtmiştir. Bu bilgi daha önce söz edilen sadece cinsel istismar vakalarının tespit edildiği şeklindeki bilgiyle çelişmektedir ancak bu dört işgücü istismarı vakası son yıllara ait bir bilgi değildir. Daha da önemlisi pek çok hedef ülkede olduğu gibi Türkiye'de de işgücü istismarı mağdurlarını tespit etmek çok güçtür.

STK Görüşleri ...

Suçların sınıflandırılması:

STK'lar Ceza Kanunu'da daha açık bir suç tanımı yer almasının insan ticareti ile ilişkili suçların daha doğru sınıflandırılmasına yardımcı olacağına işaret etmektedir. Buna örnek olarak açık bir insan ticareti vakasının "fuhuşa zorlama" olarak nitelendirilmesi verilebilir.

Tavsiye:

Sadece cinsel istismar amaçlı insan ticaretine maruz kalmış kadın ve kızların değil aynı zamanda diğer insan ticareti türlerinin de dikkatle tespit edilebilmesi için ek kaynaklar olmalıdır. Tüm insan ticareti türlerini kapsayacak şekilde ulusal ve uluslararası mücadelenin düzgün şekilde tasarlanması ve uygulanması için sorunun kapsamını ortaya koyacak derin çalışmalar yapılması ve yerel, ulusal ve sınır aşan düzeyde tüm aktörleri içerecek hedefli mücadelelerin geliştirilmesi gerekmektedir.

Ayrıca Ceza Kanunu Madde 80'nin cinsel istismardan başka insan ticaretinin tüm türlerini kapsayacak şekilde değiştirilmesi büyük önem arz etmektedir. Aynı suç unsurlarına sahip iki ayrı suçun yasada mevcut olması durumunda karışıklığı önlemek için Madde 227'nin ilgili fıkralarının (fuhuşa zorlama) yürürlükten kaldırılarak bunun yerine yasal çerçeve içinde uyumu sağlamak amacıyla bu suçların Madde 80 altında detaylandırılmasına dikkat edilmelidir.

1.2. İnsan ticaretinin ülke içi ve yabancı mağdurları

Türkiye'de insan ticaretinin dinamikleri sürekli olarak hedef ve transit ülke bağlamında tanımlanmakta, Türkiye'nin menşe ülke olması özellikle de dahili insan ticareti açısından göz ardı edilmektedir. Ülke içi insan ticareti olgusunun kabul edilmemesi hem Türkiye topraklarında insan ticaretine maruz kalan Türk mağdurlar hem de başka ülkelerde mağdur olup Türkiye'ye geri gönderilenler için kısıtlı destek önlemleri alınmasına neden olmaktadır.

Son yıllarda insan ticareti mağdurlarına yönelik yardım ve koruma sistemini iyileştirmek için pek çok adım atılmıştır. Ulusal aktörlerin rol ve sorumlulukları mağdur tespiti ve olumlu tespit sonucunda kullanılacak yönlendirme süreciyle ilgili olarak belirlenmiştir. İlk bakışta mevcut mağdur destek mekanizması, insan ticaretinin hem ülke için hem de yabancı mağdurları için uygulanabilir gibi görünmektedir. Ancak, Türkiye'nin insan ticaretiyle mücadeleye yönelik mevcut çerçevesi ve mağdurlara sağlanan koruma ve yardım şekilleri ülke içi insan ticaretine göre tasarlanmamıştır.

STK Görüşleri ...

Ceza Kanunu'nda insan ticaretinin yeri:

Bazı STK'lar insan ticareti suçlarının 'Uluslararası Suçlar' yerine 'özgürlüğe karşı suç' veya 'kişilere karşı suç' altında yer almasının daha uygun olacağına inanmaktadırlar. Bunun nedeni, insan ticareti suçunun uluslararası suçlar altında sınıflandırılmasının konuyu "yabancı" bir niteliğe büründürmesi gerçeğindendir. Ek olarak, bireyin temel hak ve özgürlükleri esas hukuki değerlerdir ve bu nedenle insan ticaretinin, temel olarak bir insan hakkı ihlali olduğunu vurgulamak önemlidir.

Dahası, insan ticareti mağdurlarının tespiti sorumluluğu Yabancılar Dairesi altında olduğundan neredeyse tüm tespit edilen mağdurlar yabancı uyrukludur ve şimdiye kadar da STK'ların sığınma evlerinde sadece yabancı mağdurlar barındırılmıştır. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu altında Göç İdaresi Genel Müdürlüğü içerisinde kurulan İnsan Ticareti Mağdurlarının Korunması Dairesi ile getirilen yeni yasal ve kurumsal değişiklikler de Devlet'in yabancı mağdurları koruma sorumluluğunu vurgulamaktadır.

STK Görüşleri ...

Ülke içi mağdurların tespiti:

Türkiye'deki bazı STK'lar bazı grupların kültürel alışkanlıklarından kaynaklanan kadınlara yönelik farklı şiddet çeşitlerinin mevcudiyetinin (zorla evlilik, düzenlenmemiş evlat edinme gibi) sıklıkla insan ticareti vakalarına karşılık geldiğini belirtmektedir. Palermo Protokolü tanımında bu vakalar aslında insan ticareti olarak yer almakla beraber Türk yetkilier tarafından insan ticareti olarak tespit edilmemektedir. Daha da önemlisi STK'lar sığınma evlerine yönlendirilen mağdurların hiç birinin Türk vatandaşı olmadığını belirtmektedirler.

Tavsiyeler:

Ulusal yasalar insan ticaretini Ceza Kanunu altında bir suç olarak konumlayarak toprakları içerisinde tüm insan ticareti vakalarının eşit şekilde cezalandırılmasını sağlamalıdır. Türk vatandaşlarının yasaya erişimi olmamasına engellemek için yasanın hem ülke içi hem de yabancı insan ticareti mağdurlarına atıfta bulunduğunu ifade edecek şekilde taslak çerçeve kanunun gözden geçirilmesi gerekmektedir. Ayrıca ülke içi mağdurların tespiti, korunması ve kapsamlı bir yardım planına yönlendirilmesi için açık usullerin belirlenmesi de gerekir.

İnsan Ticaretiyle Mücadele ve Mağdurların Korunması Yasası'nın taslak süreci 2011 yılında başlamıştır. İlk taslak, Dışişleri Bakanlığı tarafından hazırlanarak İçişleri Bakanlığı'na gönderilmiş, İçişleri Bakanlığı da sivil toplum temsilcileriyle, akademisyenlerle istişareler düzenleyerek yasama sürecinin açıklığını ve şeffaflığını sağlamıştır.

2. İlk yönlendirme ve insan ticareti mağdurlarının tespiti

"Direktif, yetkin kurumların bir kişinin insan ticareti mağduru olduğuna dair makul gerekçeleri olması durumunda Üye Devletler'in derhal yardım ve koruma sağlamasını zorunlu kılmaktadır. Üye Devletler aynı şekilde mağdurun bireysel gereksinimlerine dayanarak derhal erken tespit, yardım ve destek sunmak üzere gerekli mekanizmaları da kurmalıdır. Bu gereksinimler içinde, asgari mağdura uygun ve güvenli barınma imkanı, maddi yardım, tıbbi tedavi, psikolojik yardım, danışmanlık, bilgi verme ve tercüme hizmetleri yer almalıdır." – İnsan Ticaretinin Önlenmesi ve İnsan Ticaretiyle Mücadeleye Dair AB Direktifi için Ortak BM Yorumu, sayfa 45

Ulusal Yönlendirme Mekanizması'nın kurulması ve 74 sayılı Genelge'nin yayınlanmasından beri Türkiye'de insan ticareti mağdurlarının tespiti ve ilk yönlendirmesi daha resmi hale gelmiştir. Mevcut durumda insan ticareti mağduru olduğundan şüphelenilen kişilerin ilk bildirim noktası polis ve Yabancılar Dairesi'dir. Türkiye'nin üç büyük ilinde ilk bildirim noktaları ile STK'lar arasında bir koordinasyon yapısı (Ankara, Antalya ve İstanbul) kurulmuştur ve tespit edilen mağdurlara yardım sağlanmaktadır. İlerlemelere rağmen Türkiye'de insan ticareti mağdurlarının tespiti sıklıkla mağdurun esenliğine ve müdahale anındaki haklarına dikkat edilmesindense suçla ilgili soruşturmanın kolaylaştırılmasına odaklanarak yapılmaktadır. Bu da mağdur ile kolluk personeli arasında bir güven ilişkisinin kurulmasını engellemektedir. Potansiyel mağdurların en yakın polis karakoluna ilk yönlendirilmesinden sonra savcı veya kolluk personeli tarafından bir mülakat yapılmakta, soruşturmaya mahal olup olmadığı değerlendirilmektedir. Polis karakolundaki ilk mülakattan sonra potansiyel mağdur illerde Yabancılar Dairesi'ne bağlı Geri Gönderme Merkezi'ne yönlendirilmektedir. Burada kolluk kuvvetleri tarafından bir mülakat daha yapılmaktadır. Yapılan iki mülakat esas alınarak mağdur tespit protokolü hazırlanmakta ve Emniyet Genel Müdürlüğü, Yabancılar, Hudut, İltica Dairesi'ne yollanarak mağdurun statüsü onaylanmakta ve teyit edilmektedir. Potansiyel mağdurların daha fazla yardım ve koruma için yönlendirilecekleri sığınma evlerine gitmeden önce geçici olarak barınabilecekleri istasyon tipi sığınma evlerinin bulunmadığı Ankara ve İstanbul'da mağdurlar gereksinimlerini karşılamaktan uzak geri gönderme merkezlerinde kalmaktadır. Tüm süreç zaman alıcı bir süreçtir ve zaten travma yaşamış kişilerin tekrar tekrar rahatsızlık yaşamasına neden olmaktadır.

STK Görüşleri ...

Bekleme süreleri ve bekletme koşulları:

STK'lar mağdurların ifadelerine dayanarak mağdurların polis karakolunda geçirdikleri zaman süresince gördükleri muamelenin iyileştirilebileceğine dikkat çekmektedir. Bazı yorumlar uzayan bekleme süreleri ile ilgilidir (örneğin, genellikle 4-5 gün hatta 9-10 güne uzadığı görülmüştür). Ek olarak, mağdurlar yasal desteğin olmamasından, gelecekleri hakkında duydukları belirsizlikten, tercüme hizmetlerinin olmayışından, yaşam koşullarının standartlarından ve bazı vakalarda da fuhuş yapanlarla aynı yerde gözaltında tutulmaktan şikayetçi olmuşlardır. Bir iki durumda gereksiz görünen çok sayıda tıbbi muayeneden şikayet edildiği bildirilmiştir (bir vakada bir haftalık süre içinde 14 kere).

STK Görüşleri ...

Tespite yönelik mağdur odaklı yaklaşım:

Kolluk yetkilileri genellikle hukuki fiili başlatmak için baskı altındadır. Kolluk kuvvetlerinin potansiyel mağdurlarla ilk karşılaşmalarında mağdur odaklı bir yaklaşım olmadığı dikkat çekmiştir. Kolluk kuvvetleri sıklıkla mağdurların faillere karşı ifade vermelerini istemekte, bunda ısrar etmektedirler. Mağdurlar genelde içinde bulundukları durumdan korkmakta ve hemen işbirliği yapmaya kendilerini hazır hissetmemektedir. Bu da tespit süreci için engel teşkil etmekte ve genellikle eksik tespite yol açmaktadır.

Tavsiye:

Travma yaşamış insan ticareti mağdurlarının yeniden travma yaşamaması için ilk yönlendirmeden itibaren tüm yönlendirme sürecinin mağdurların gereksinimlerine daha iyi yanıt verecek şekilde uyarlanması gerekmektedir. Bu nedenle, bir kişinin insan ticareti mağduru olabileceğine dair "*yetkili makamların makul gerekçe göstergelerine*" sahip olmaları durumunda yardım ve koruma derhal sağlanmalıdır. *"Makul gerekçe göstergesi"* bu aşamada gecikme olmaksızın yardım ve korumaya erişimi tetiklemek için yeterli olmalıdır. Bu kararı takiben potansiyel mağdur kendisine yardım ve destek sunulabilecek bir sığınma evine yönlendirilmelidir. Bu nedenle, STK'lar da işin en başından itibaren tespit sürecine dahil olmalıdır. Aslında Türkiye'de mağdurlara yönelik sığınma evlerini yürüten de STK'lar olduğundan STK'ların bu sürece dahil edilmesi mantıklı bir seçim olacaktır.

3. STK'larla İşbirliği

"Taraf Devletler uygun olan durumlarda hükümet dışı kuruluşlarla, diğer ilgili kuruluşlarla ve sivil toplumun diğer unsurlarıyla işbirliği yaparak insan ticareti mağdurlarının fiziksel, psikolojik ve sosyal olarak iyileşebilmesi için önlemler uygulamayı dikkate alacaklardır."- Birleşmiş Milletler Sınır Aşan Örgütlü Suçlarla Mücadele Konvansiyonu'na ek İnsan Ticaretinin Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesi, Durdurulması ve Cezalandırılması Protokolü, Madde 6, Fıkra 3.

'Üye Devletler ilgili destek kuruluşlarıyla beraber mağdurların erken tespiti, mağdurlara destek ve yardım için uygun mekanizmaları kuracak gerekli önlemleri alacaklardır. İnsan ticaretiyle mücadele ve insan ticareti mağdurlarının korunmasına dair AB Direktifi, Madde 11, Fıkra 4.

Türkiye'de STK'larla işbirliği genellikle insan ticareti mağdurlarının sığınma evlerine yönlendirilmesinden sonra STK'ların mağdurlara yardım ve destek sunması şeklinde gerçekleşmektedir. Aslında sadece tek bir STK yardım ve destek sürecinin en başında işin içinde yer almaktadır. Bu da tespit ve ilk yönlendirmeden başlamaktadır ve Türkiye'de iyi bir uygulama olarak nitelendirilmektedir.

STK Görüşleri ...

STK'ların tespite katılımı:

İyi bir uygulama olarak Yabancılar Dairesi ile beraber en az bir STK'nın mağdurların tespitine yönelik mülakatlara katıldığı vurgulanmıştır.

STK'lar tespit sürecine katılımlarını daha da yoğunlaştırmak istemektedir ve sosyal hizmetler uzmanı, avukat, tercüman ve psikologlar aracılığıya yardım sunmaya çalışmaktadırlar. Bu profesyoneller ilk temasın kurulduğu aşamalarda daha da fazla işin içinde yer alabilir. Böylesi bir uygulamanın mağdurlar ve kolluk kuvvetleri arasında güven oluşmasına yardımcı olacağı ve yasal takibatların başlatılmasında daha başarılı olunacağı düşünülmektedir.

Ankara ve İstanbul'da STK'ların tespit sürecine dahil olamaması sıklıkla hatalı tespitlere yol açmaktadır. Bunun nedeni kolluk kuvvetlerinin bir vakanın insan ticareti olup olmadığına yönelik göstergeleri kullanmaktaki tecrübesizliğidir. Ayrıca mağdurların sadece çok küçük bir kısmı kendisini mağdur olarak tanımladığından mağdurlara düzgün şekilde yaklaşılması çok önemlidir. Uzmanlaşmış kolluk memurları her zaman ilk mülakat esnasında hazır bulunamamaktadır.

Ankara, İstanbul ve Antalya'da bulunan sadece üç STK insan ticaretiyle mücadele çabalarına katılmaktadır. Türkiye'nin 81 ile yayılan geniş yüzölçümü dikkate alındığında insan ticareti ile mücadele kapsamının yetersiz olduğu açıkça ortaya çıkmaktadır.

STK Görüşleri ...

STK'ların coğrafi kapsama alanını genişletmek:

Türkiye'de insan ticareti mağdurlarına yardım sağlayan üç farklı ilde üç sığınma evi bulunmaktadır. Ancak diğer illerde yabancı mağdurlar, mağdur tespit süreci tamamlanana kadar Yabancılar Dairesi'ne bağlı Geri Gönderme Merkezleri'nde barındırılmaktadır. Sadece istisnai durumlarda mağdurlar kamuya ait diğer sığınma evlerinde misafir edilmektedir. STK'lar sığınma evi hizmetlerini daha geniş bir alana yayarak daha fazla mağdura barınma imkanı sunmak istemektedir.

Tavsiye:

Sivil toplum kuruluşları Türkiye'de insan ticaretiyle mücadele çabalarında önemli rol oynamakta, insan haklarının ve mağdur odaklı yaklaşımın dikkate alınmasında hayati bir bağlantı sağlamaktadır. Bu nedenle, STK'ların sürecin tespitle başlayan ilk aşamasında yer alabilmeleri çok önemlidir. Bu işbirliğinin de sürece dahil olan aktörlerin rol ve sorumluluklarını belirleyen özellikle de hükümet ile hükümet dışı kuruluşlar arasındaki etkileşimi ortaya koyan resmi anlaşmalara ve açık usullere dayanması gerekir. Ulusal ve ulus aşan yönlendirme mekanizmaları, STK'ların rolünü tanımlayan ve STK'ları insan ticareti mağdurlarına yönelik tespit, yönlendirme, yardım ve destek sistemlerinin her aşamasında önemli bir aktör olarak konumlayan standart operasyon süreçlerine dayanmalıdır.

Ek olarak, insan ticareti açısından Türkiye'de en savunmasız illeri tespit etmeye yönelik tam bir değerlendirmenin yapılması da gerekmektedir. Bu değerlendirme esas alınarak en çok etkilenen illerde daha geniş kapsamlı yardım ve destek yapıları öngörülebilecektir. Ancak her zaman bu amaçla yeni yapılar oluşturmaya gerek yoktur çünkü bunun için çok ciddi insan kaynakları ve maddi kaynak gerekebilir. Bunun yerine başka savunmasız gruplarla çalışan insan hakları temelli STK'lar gibi yapılar tespit edilmeli ve bu sürece dahil edilmelidir. Bu STK'ların kapasiteleri insan ticareti mağdurlarına düzgün hizmetler sunacak şekilde geliştirilebilir ve güçlendirilebilir.

4. Ulusal Yönlendirme Mekanizması (UYM)

"Üye Devletler, resmi ve işlevsel yönlendirme mekanizmalarının kurulmasını sağlayacaklardır. Bu mekanizmalar mağdur tespitinin, yönlendirilmesinin, korunmasının ve desteklenmesinin daha iyi yapılmasını sağlayacak usulleri tanımlamalı ve tüm ilgili kamu kurumları ile sivil toplumu içermelidir. Mağdur tespitine yönelik kriterlerin geliştirilmesi tüm katılan taraflarca kullanılmak üzere gerçekleştirilmelidir.

İnsan ticaretiyle ilgili Direktif altında mağdurların uygun koruma ve yardım alması bireysel risk ve gereksinim değerlendirmelerine göre yapılmalıdır. Bu değerlendirmeler ulusal yönlendirme mekanizmasının bir parçası olmalıdır. Ulusal yönlendirme mekanizmalarının Üye Devletler tarafından ilk kez uygulanmasından sonra Komisyon 2015'e kadar bu mekanizmaların iyileştirilmesine yönelik kılavuz ilkeler geliştirecektir. Tazminat ve güvenli geri dönüş konuları da kapsanacaktır. İlgili tüm tarafların roller ve sorumlulukları açıkça tanımlanmalıdır." – İnsan ticaretinin ortadan kaldırılmasına yönelik AB stratejisi 2012-2016, s.19

"Taraflar, insan ticaretiyle mücadeleden ve insan ticaretinin önlenmesinden sorumlu çeşitli kuruluşlar arasında ulusal düzeyde koordinasyonu kurmak veya güçlendirmek için önlemler alacaklardır". – İnsan Ticaretine karşı Eyleme Yönelik Avrupa Konseyi Sözleşmesi, Madde 5, Fıkra 1.

Türkiye'deki UYM Hükümet kurumlarının, sivil toplum ortaklarının, elçiliklerin ve uluslararası kuruluşları içinde barındıran insan ticareti mücadelesinin çoklu disiplinli bir yaklaşımla yürütülmesi için geliştirilmiştir. Bu ortaklar arasındaki işbirliği çeşitli Mutabakat Zaptları ile, 74 sayılı Genelge ve Ekleri ile güvence altına alınmaktadır.

Son yıllarda yapılan yasal ve kurumsal değişiklikler nedeniyle Türkiye'de UYM'nin yeni kurumları ve yeni yasal hükümleri içerecek şekilde önemli ölçüde gözden geçirilmesi gerekmiştir. Mevcut mekanizma on yıldan beri geliştirilmektedir ve hükümet kurumlarını, sivil toplum ortaklarını, elçilikleri ve uluslararası kuruluşları kapsamaktadır. Ancak insan ticaretiyle mücadele eden aktörlerin rolleri ve sorumlulukları detaylı bir şekilde belirlenmemiştir ki bu da sıklıkla insan ticareti mağdurlarına yardım ve destek süreçlerinde yanlış anlamalara yol açmaktadır. Ek olarak, mevcut mekanizma sadece cinsel istismar amacıyla ticareti yapılan yabancı mağdurlara yöneliktir.

STK Görüşleri ...

STK'ların UYM içinde Yeri:

STK'lar Ulusal Yönlendirme Mekanizması'nın insan ticaretine karşı daha savunmasız olan "hassas gruplar" için daha kapsayıcı olmasını önermektedirler. Ayrıca insan hakları odaklı STK'ların UYM'nin uygulanmasında daha fazla rol almasını da istemektedirler. Bu da örneğin göçmen topluluklarla ilgilenen STK'lar ile UYM paydaşları arasında işbirliği anlamına gelecektir.

Tamamen kapsayıcı olmamakla beraber 74 sayılı Genelge içinde düzenlemeler mevcuttur ve insan ticaretiyle mücadele alanındaki aktörlerin bu kılavuz ilkelere göre hareket etmeleri gerekmektedir. Ancak bu düzenlemelerin pratikte uygulanması genellikle kuşkuludur.

STK Görüşleri ...

Düzenlemelerin uygulamaya konulması:

STK'lar Palermo Protokolü'nün gerekliliklerini karşılamaya yönelik düzenlemeler içeren 74 sayılı Genelge'nin ve düzenlemeleri destekleyen İnsan Ticareti ile Mücadele rehberi'nin önemini vurgulamaktadır. Ek olarak, Kolluk Kuvvetleri, yargı, STK'lar ve Uluslararası Kuruluşlar için hazırlanan İnsan Ticaretiyle Mücadelede En İyi Uygulamalar Rehberi de bu düzenlemeleri içermektedir. STK'lar şu anda bu kılavuz ilkeleri uygulamaya yönelik kurumsal yanıt için doğru zaman olduğuna inanmaktadır.

Ayrıca, tüm aktörler bu düzenlemelerden haberdar değildir ki bu da insan ticareti mağdurlarının eşit muamele görmesine engel olmaktadır.

STK Görüşleri ...

Usullerin standart hale getirilmesi:

STK'lar mağdurların ifade verme süreci ile ilgili farklılıklar olduğuna işaret etmektedir. Bazı mağdurlar polis karakolunda ifade verdiklerini söylerken bazıları savcının yanında ifade vermek zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir. Bazen mülakat sürecine sadece polis katılmaktadır ve mağdurlar da sürecin nasıl işlediğinden haberdar değildir. STK'lar sürecin normal akış içinde yer almasını ve standart hale getirilmesini önermektedir.

Uzun süren tespit usulleri, tatmin edecek düzeyden uzak ve uygun olmayan tesisler ve tespitin gerçekleştirildiği şartlar, yinelenen tıbbi kontroller, mağdurlara haklarının bildirilmemesi insan ticareti mağdurlarının tespitinde başarısızlıklara yol açmakta ve mağdurların faillere karşı hukuki eyleme geçmekte tereddüt etmelerine neden olmaktadır. Dahası, profesyonel tercümanlarca tercüme hizmetlerinin verilememesi mağdurları endişe ve korku içinde bırakmaktadır. Pek çok durumda mülakata alınan mağdurlara misafirhanelerde kalan yasa dışı göçmenler resmi olmayan tercüme hizmeti vermektedir. Bu da mağdurların ifadelerinin doğruluğunda belirsizliğe neden olmaktadır.

STK Görüşleri ...

Tercüme hizmetlerinin sağlanması:

STK'lar sınır dışı edilecek kişilerin barındırıldığı merkezlerde bulunan kalifiye olmayan kişilerin tercüman olarak kullanılmasına dikkat çekmektedir. Bu uygulamanın, hem mahremiyet hem de tercümenin doğruluğu açısından sorunlu olduğu söylenmektedir.

STK Görüşleri ...

Tıbbi mahremiyet, tıbbi haklar:

Polis baskınlarında yakalanan tüm kadınlar cinsel yolla bulaşan hastalık kontrolleri için rızasıyla fuhuş yapmalarına veya insan ticareti mağduru olmalarına bakılmaksızın toplu olarak tıbbi muayeneye götürülmektedir. Muayene olanların muayene ücretini kendilerinin karşılaması gerekmektedir ve ne test sonuçları ne de ödeme yapıldığına dair belge hastalara doğrudan verilmektedir. Ek olarak, dil engelleri nedeniyle doktorlar tarafından hastalara verilen tavsiye veya tedaviler de genellikle anlaşılamamaktadır. Bazı mağdurlar tıbbi durumlarıyla ilgili bilginin başkalarına açıklandığından söz etmişelerdir ki bu Hasta Hakları Yönetmeliği'nin ihlali demektir.

STK Görüşleri ...

STK-Polis işbirliği:

STK'larla polis arasındaki ilişkileri ve işbirliğini destekleyecek kaynaklar sınırlı görünmektedir. İki grup arasında işbirliğinin ve koordinasyonun iyileştirilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir. Bu amaçla polis kuvvetleri içinde ilk temas noktası olarak görev yapabilecek bilgili kişilerin belirlenmesi işe yarayabilir.

Tavsiye:

Mevcut eğilimlerin ve yeni yasal ve kurumsal değişikliklerin benimsenebilmesi için Türk Ulusal Yönlendirme Mekanizması'nın gözden geçirilmesi gerekmektedir. Mevcut ivme hem kurumsal çerçeveler açısından hem de insan ticaretinin farklı türlerini, ülke içi insan ticaretine karşılık yabancı mağdurları kapsayacak şekilde mekanizmaları geliştirmek için kullanılmalıdır.

Tespitten, yardım ve korumaya, yasal takibatlara katılım ve destekten tazminata, mağdurların geri dönüşü / yeniden yerleştirilmesinden ve/veya sosyal içermesine kadar vakalardaki tüm önlem dizilerini içerecek şekilde etkin ve kapsamlı Standart Operasyon Prosedürleri (SOP) geliştirilmelidir. Bu prosedürler, insan haklarına saygılı ve mağdur odaklı standartlara uygun olarak mağdurlara tam koruma ve yardım sunmayı sağlayacak gerekli araçlarla ilgili aktörleri donatacak şekilde tasarlanmalıdır. İnsan ticareti mağdurlarına yardım edilmesi ve mağdurların korunması süreci farklı aktörleri ve disiplinleri içerdiğinden ancak çoklu disiplinli bir yaklaşım benimsenirse etkin olacaktır. Bu nedenle, SOP'lar resmi olarak en üst düzeyde kabul edilmeli ve tüm ilgili bakanlıklarla hükümet dışı aktörlerin bunlara uygun şekilde işlem yapmasını zorunlu kılmalıdır.

5. Düşünme Süresi ve İkamet İzni

"Taraflar, ilgili kişinin mağdur olduğuna dair makul gerekçeler bulunması halinde bu kişiye en az 30 günlük bir düşünme ve iyileşme süresi verecek hükümlere iç hukuklarında yer vermelidir. Bu süre, ilgili kişinin iyileşmesi, tacirlerin etkisinden kurtulması ve/veya yetkili makamlarla işbirliği yapabilmek için bilgilendirlmiş bir karar alabilmesi için yeterli olmalıdır. Bu süre içinde bu kişinin sınır dışı edilmesi söz konusu olamaz. Bu hüküm özellikle de ilgili suçların soruşturulması ve kovuşturulması esnasında yetkili makamlarca gerçekleştirlen ilgili ulusal yasal takibatlara engel olmayacaktır.Bu sürede Taraflar ülke topraklarında kalacak kişilere izin vereceklerdir. – İnsan Ticaretine Karşı Eyleme İlişkin Avrupa Komisyonu Sözleşmesi, Madde 13.

''Taraflar aşağıdaki durumlardan birinin veya her ikisinin olması halinde mağdurlara yenilenebilen ikamet izni vereceklerdir:

a. kişisel durumları nedeniyle yetkili makam tarafından ülkede kalmalarının gerekli görülmesi;

b. soruşturmada veya cezai takibatta yetkili makamlarla işbirliği yapmaları amacıyla yetkili makam tarafından ülkede kalmalarının gerekli görülmesi.'' - İnsan Ticaretine Karşı Eyleme İlişkin Avrupa Komisyonu Sözleşmesi, Madde 14.

İnsan ticareti mağdurlarına ikamet izni verilmesine dair mevcut mevzuat yeni Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'dur. Bu kanun, Türkiye'de yabancı insan ticareti mağdurlarının korunmasında bir adım öne gitmektedir. Kanun'un 48 ve 49. Maddeleri insan ticareti mağduru olan veya kuvvetle insan ticareti mağduru olduğuna dair şüphe bulunan yabancılara 30 günlük ikamet izni vermeyi mümkün kılmaktadır. Böylece, bu durumdaki yabancıların yaşadıkları talihsiz olayın üstesinden gelebilmeleri için bir şansları olmakta, yetkili makamlarla işbirliği yapıp yapmayacaklarını düşünme fırsatları bulunmaktadır. 'Düşünme / iyileşme süresi" gibi terimler tam olarak kullanılmasa dahi bu hüküm, otuz günlük ikamet iznine ait terminolojiyi kullanarak düşünme süresi kavramına atıfta bulunmaktadır. Kanun, bu sürenin altı ay veya daha uzun bir süre uzatılmasına da imkan tanımaktadır ancak uzatma süresi toplam üç yılı geçemeyecektir. Kanun, ikamet izni verme usulünün detaylarına girmemekte, bunun için gerekli olan koşullara değinmemektedir. Bu durumun yönetmeliklerle veya başka türlü düzenlemelerle açıklığa kavuşturulacağı varsayılmaktadır. İnsan ticareti mağdurlarına ikamet izni verilmesine yönelik usuller geliştirilirken bir önceki sistemin zayıf noktalarının dikkate alınması iyi olacaktır. Açıklamak gerekirse şimdiye kadar ikamet izinlerinin verilmesi uzun ve güç bir süreç olmuş, bir kişinin insan ticareti mağduru olduğuna dair makul gerekçelerin bulunmasından hemen sonra verilmesi pek de mümkün olmamıştır. Ayrıca, ikamet izni verilmesine dair usul karmaşık ve mağdurun başvurması açısından son derece zordur.

Uluslararası standartlara göre mağdurun onayı olmadıkça düşünme süresi boyunca mağdur sorgulanmamalıdır. Bu Türkiye'de mümkün değildir çünkü kişinin insan ticareti mağduru olarak tespit edilmesini sağlayan "makul gerekçeler" için nedenleri belirleyen ilk soruşturma usulünü takiben soruşturma amaçlı mülakatlar yapmak üzere düşünme süresi boyunca kolluk kuvvetleri mağdura defaten müdahalede bulunmaktadır.

STK Görüşleri ...

Travma ve Mağdur Odaklı Yaklaşım:

STK'lar mağdurların hukuki yollara başvurmasını teşvik etmek amacıyla polis kuvvetlerinin mağdur odaklı yaklaşım kavramını benimsemeleri gerektiğine işaret etmektedirler. Mağdur odaklı yaklaşım insan hakları ilkelerine ve toplumsal cinsiyet eşitliğine dayanmaktadır ve özellikle mağdurların travmatik tecübelerini dikkate almayı gerektirmektedir. Bu durum vize başvurularının sonuçlandırılması için gereken aşırı uzun sürede de ortaya çıkmaktadır çünkü böylesine uzun süreler beklemek endişe ve belirsizliği beraberinde getirdiğinden ek bir travma olarak nitelendirilebilir.

Tavsiye:

İkamet izinlerinin verilmesine yönelik usuller gelecekte yönetmelikler veya düzenlemeler aracılığıyla açık ve kesin olarak belirlenmelidir. Bu usuller mağdurun iyileşmesi için tanınan ilk 30 günlük düşünme süresinin de tanımını içermelidir. Bu usullerin uygulanması, mağdura gelecekte verilecek yardım için gerekli olan statü tanınmasına yönelik usulün de sistem içine yerleşmesine yardımcı olacaktır. Ayrıca bu usulün tamamlanması için mağdurların gereksinim duyacağı destek ve ücretsiz başvuru da bu sayede sağlanabilecektir. Öngörülen korumanın faillerle ilgili şikayette bulunmayan mağdurlar için de geçerli olması önemlidir. Sıklıkla mağdurların şikayette bulunmamak için kendilerine göre geçerli nedenleri vardır (zorlama, aşağılama, anavatanlarında aile üyelerinin tehdit edilmesi gibi). Böylesi tehditlerin tespit edilmesi oldukça güç olduğundan bu koşullar altında mağdurun lehine yorum yapılması faydalı olacaktır. Bu bağlamda, insan ticaretinin çocuk mağdurları için özel hükümler geçerli olacak ve bu gruba yönetmeliklerde özellikle yer verilecektir.

6. Sınır Aşan Yönlendirme Mekanizması (SAYM)

"Bir insan ticareti mağdurunun bulunduğu Taraf Devlet tarafından vatandaşı olduğu Taraf Devlet'e veya ilgili Taraf Devlet'in topraklarına giriş yaptığı sırada kendisine ikamet izni vermiş olan Taraf Devlet'e iadesi söz konusu olduğunda bu geri dönüş ilgili kişinin güvenliği nedeniyle, kişinin insan ticareti mağduru olmasından kaynaklanan yasal takibatlarla ilgili olarak yapılacak ve tercihen gönüllülük esasıyla olacaktır." - Sınır Aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın Ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasina Ve Cezalandiırılmasına İlişkin Protokol, Madde 8, Fıkra 2.

Türkiye'de insan ticareti mağdurları için bir Sınır Aşan Yönlendirme Mekanizması bulunmaktadır. İnsan ticareti mağdurlarının menşe ülkelerine geri dönüşü yerel STK'larla işbirliği içerisinde esas olarak IOM tarafından organize edilmektedir. İnsan ticareti mağdurlarının menşe ülkelerine güvenli ve gönüllü geri dönüşünün sağlanması sınır ötesi yönlendirmenin resmiyet kazanmış standart operasyon prosedürleriyle (SOP) yapılmasını gerektirmektedir. 74 sayılı Genelge, güvenli ve gönüllü geri dönüşten bahsetmekte, esas olarak mağdurun havaalanına götürülmesini, ülkeden çıkışını ve havaalanındaki belge kontrolünü düzenlemektedir.

Türkiye'de tespit edilen insan ticareti mağdurlarının çoğu, soruşturma sürecinin başlamasından sonra derhal menşe ülkelerine geri gönderilmektedir. Bu uygulamanın sürecin kovuşturma aşaması üzerinde olumsuz bir etkisi olmaktadır.

STK Görüşleri ...

Geri dönüş mekanizmaları:

Kendi imkanlarıyla menşe ülkelerine geri dönmek isteyen mağdurlar bazen ülkeden çıkarken güçlüklerle karşılaşabilmektedir. Usule göre Yabancılar Dairesi tarafından hazırlanan bir belge ile mağdurun ülkeden çıkışına izin verilmekte, ancak bu geri dönüş mektubu için başvuruyu mağduru tekrar mülakata alan IOM yapabilmektedir. Bunun süreç içerisinde çok gereksiz bir adım olduğu söylenmektedir çünkü mağdurun statüsü zaten daha önceden belirlenmiştir. STK'lar geri dönüş usulünün, IOM'in mülakatı çıkarılarak değiştirilmesini önermektedir.

Geri dönüş mektubu önemli bir destek aracı olmakla beraber bazen bu mektup bazı menşe ülkelerde dikkate alınmamaktadır. Bunun anlamı, mağdura karşı ana vatanında cezai takibatların yapılabilmesidir. Bu nedenle, Türkiye'nin sağladığı tüm desteğe rağmen menşe ülkelerdeki sorunlu uygulamalar nedeniyle mağdurların ülkelerine iade edilmelerinden sonra sosyal entegrasyon sağlanamamaktadır. STK'lar konunun IOM'nin mağdurun menşe ülkesindeki ofisleri ile temasa geçilerek çözülebileceğini, böylece düzgün yeniden entegrasyon usullerinin devreye gireceğini söylemektedir.

Ek olarak, bir başka tavsiye de mağdurların geri dönmeden önce daha iyi şekilde bu duruma hazırlanmaları şeklindedir. Öncesinde danışmanlık verilmeksizin iade edilenlerde suçluluk ve yardım bulamama duyguları oluşabilir ve mağdur için topluma yeniden entegrasyon güçleşebilir. Sonuç olarak, pek çok mağdur tekrar insan ticareti mağduru olmaktadır.

Pek çok durumda insan ticareti mağdurlarının geri dönüşünde yaşanan gecikmeler mağdurların geri gönderme merkezlerinde belgeleri işleme konulurken, ulaşım düzenlemeleri yapılırken, ifadeler alınırken ve diğer usuller takip edilirken "yasal bir belirsizlik" içinde tutulmaları anlamına gelmektedir. Geri dönüşten önce risk değerlendirmesinin yapılması genellikle mümkün olmamaktadır. İnsan ticareti mağdurları, döner dönmez karşılaşacakları riskler değerlendirilmeksizin menşe ülkelerine yönlendirilmektedir.

Tavsiye:

İnsan ticareti mağdurlarının güvenli ve onurlu sınır aşan yönlendirmesini sağlamak için farklı insan ticaretiyle mücadele paydaşları için tespitten başlayarak geri dönüş ve yönlendirmede ve yardım ve desteğin çeşitli aşamalarında atılacak müdahale adımlarını açıkça tanımlayacak Standart Operasyon Prosedürleri'nin (SOP) Türkiye'de de benimsenmesi gerekmektedir. Bakınız Ek 1: *İnsan Ticareti Mağdurları için Sınır Aşan Yönlendirme Mekanizmasının Geliştirilmesine Yönelik Kılavuz İlkeler*[31]. ICMPD tarafından detaylandırılan ve AB'den Güney Doğu Avrupa'ya kadar bazı ülkelerde uygulanan Kılavuz İlkelere dair daha fazla bilgi Ek 1'de bulunabilir. SOP'lar da UYM'nin uygulanmasını desteklemediğinden mevcut canlanmanın her iki mekanizma – UYM ve SAYM için bir dizi SOP'un geliştirilmesi için kullanılması şiddetle tavsiye edilmektedir.

[31] Bakınız Ek 1: *İnsan Ticareti Mağdurları için Sınır Aşan Yönlendirme Mekanizması Geliştirilmesine Dair Kılavuz İlkeler.*

7. Soruşturma

"Taraflar bu Sözleşme'ye uygun şekilde ortaya çıkan suç kovuşturmalarının veya soruşturmaların en azından suçun tamamının veya bir kısmının kendi topraklarında işlenmiş olması durumunda mağdur tarafından yapılan bir suçlama bildirimine bağlı olmayacağını garanti altına alacaktır.'' – Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi Madde 27, Fıkra 1.

Türkiye'de insan ticareti mağdurları kolluk kuvvetleri tarafından genellikle üç iyi bilinen ve uygulanan yöntemle tespit edilmektedir:

- yardım hattı aracılığıyla (insan ticareti ile mücadele mekanizmasının bir parçası)
- mağdurların içinde bulundukları durumdan kaçarak en yakın kolluk merkezine gidip kendi kendilerini tanıtmaları (polis veya jandarma karakolu)
- kolluk kuvvetlerince yapılan operasyonlarda kurtarılan mağdurlar (tanık bildirimi veya şüphesiyle yapılan baskınlar).

Araştırmalar mağdurlarının çoğunun ilk iki yöntemle tespit edildiğini ve sadece pek azının kolluk kuvvetlerince yapılan operasyonlarda ele geçirildiğini göstermektedir. Bu nedenle, Türkiye'deki durum kolluk kuvvetlerinin ön alımlı (proaktif - istihbarat esaslı) soruşturmadan ziyade tepkisel soruşturmaya yatkın olduğunu ortaya koymaktadır. Aynı zamanda kolluk kuvvetlerinin soruşturma usulünü başlatırken daha çok mağdurun işbirliğine ve ifadesine güvendiğini de göstermektedir.

STK Görüşleri ...

Proaktif tespit:

Bazı STK'lar sığınma evlerindeki mağdurların çoğunun polis operasyonlarında tespit edilip gelenlerden ziyade polisten yardım talep eden mağdurlar olduğunu bildirmektedir. Burada akla gelen baskınlarda neden daha fazla kadının tespit edilmediği sorusudur. Olasılıklardan birisi, bu kişilerin baskın sırasında konuşamayacak kadar korkmuş olmalarıdır.

Ayrıca dikkate alınması gereken konulardan birisi de insan tacirlerinin suç işleyiş şekillerinin yakalandıkları takdirde cezai sorumluluktan kaçabilmek amacıyla sürekli gelişmesi ve değişmesidir. Bu da kolluk kurumlarının insan ticareti unsurlarını idrak etmelerini güçleştirmekte ve sıklıkla insan ticareti mağdurlarının hatalı şekilde yasa dışı göçmen olarak tespit edilmelerine ve bu şekilde muamele görmelerine neden olmaktadır.

Tavsiyeler:

Soruşturma yöntemlerinin güçlendirilmesine gereksinim duyulmaktadır. Bu yöntemler, işbirliği yapma ve tanıklık etme yükünü mağdurun üstünden alarak istihbaratla yönlendirilen soruşturmalara ve diğer kanıt kaynaklarına daha fazla ağırlık verecek şekilde tasarlanmalıdır. Zamanında toplanan istihbarat verileri ile soruşturma tekniklerini birleştiren özel soruşturma önlemleri ile ilgili yasal düzenlemelerin hazırlanması mağdur tespitinde kolluk kuvvetlerinin etkinliğini artırmak için gereklidir. İnsan tacirlerinin işleyiş şekillerinde sıklıkla yaptıkları değişiklikler ve ilerlemeler nedeniyle insan ticareti mağdurlarının tespitiyle ilgilenen kişiler için düzenli olarak kapasite oluşturma etkinlikleri düzenlenerek onların işin dış yüzünden fazlasına bakarak suçun gizli unsurlarını görebilmeleri sağlanmalıdır.

8. Kapasite Oluşturma

"Taraf Devletler insan ticaretinin önlenmesi amacıyla kolluk, göç ve diğer ilgili memurlar için eğitimler sağlayacak veya mevcut eğitimleri güçlendirecektir. Söz konusu eğitim insan ticaretinin önlenmesinde kullanılan yöntemlere, tacirlerin kovuşturulmasına ve mağdurları tacirlerden korumak da dahil olmak üzere mağdurların haklarının korunmasına odaklanacaktır. Bu eğitim, insan haklarını ve çocuk ve toplumsal cinsiyet hassasiyeti olan konuları dikkate alma gereğini de içerecek, hükümet dışı kuruluşlarla, diğer ilgili kuruluşlarla ve sivil toplumun diğer unsurlarıyla işbirliği yapılmasını teşvik edecektir'. Birleşmiş Milletler Sınır Aşan Örgütlü Suçlarla Mücadele Konvansiyonu'na ek İnsan Ticaretinin Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesi, Durdurulması ve Cezalandırılması Protokolü, Madde 10

Kapasite oluşturma etkinlikleri hükümet kuruluşları ve hükümet dışı kuruluşlar için geçici olarak gerçekleştirilmektedir. Pek çok başka ülkede olduğu gibi Türkiye'de de polis kuvvetleri içinde personelin sık sık yer değiştirmesi nedeniyle yetkililer ve STK'lar arasındaki işbirliği zedelenmektedir. Bu da genellikle insan ticareti vakalarıyla ilgilenen odak noktası görevini yürütecek temas kişilerinin bulunamamasına ve böylesi vakalarla uğraşacak uzmanlaşmış personel eksikliğine neden olmaktadır.

Başka bir sorun ise polis ve jandarma kuvvetlerinin genellikle insan ticareti göstergelerini ve ulusal yönlendirme mekanizmasının gerektirdiklerini çok iyi bilmemeleridir. İnsan ticareti mağdurlarının tespitinde usullerin tutarsız şekilde uygulanması insan ticareti mağdurlarına yönelik korumaya ve verilen hizmetlere zarar vermeye devam etmektedir.[32]

STK Görüşleri ...

Bilgi temeli:

STK'lar ilk temasın gerçekleştiği operasyonlarda görev yapan profesyonellerin (sosyal hizmet görevlisi, avukat, tercüman, psikolog) artırılmasını önermektedir. İlk temasın hemen akabinde kolluk kuvvetlerinin STK'lara başvurması da yararlı olacaktır çünkü böylece mağdurun süreci anlaması kolaylaşacak ve genel olarak endişeşleri azalacaktır.

Tavsiyeler:

Kapasite oluşturma hem kurumlar arası hem de sınır aşan işbirliğinin başarıyla uygulanmasında hayati öneme sahip bir unsurdur. Tüm devlet kurumlarını ve hükümet dışı aktörleri (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı) içerdiğinden düzenli gerçekleşen sürekli bir süreç

[32] ABD İnsan Ticareti Raporu 2013, s.369.

olarak düşünülmelidir. Kapasite oluşturma, tüm tespit sürecini, yardım ve korumayı, insan ticareti mağdurlarının yönlendirilmesini içerecek şekilde yapılmalı ve sürecin içinde yer alan aktörlerin farklılığı ve çeşitliliği her zaman akılda tutulmalıdır. Eğitimler günlük işlerinde insan ticareti vakalarıyla uğraşan kişiler arasında etkileşimi sağlayacak şekilde çoklu disiplinli gerçekleştirilmelidir.

Ayrıca, eğitimler sadece şu anda Türkiye'de STK sığınma evlerinin bulunduğu illerde değil aynı zamanda diğer illerde konunun içinde yer alan aktörler için de yapılmalıdır. Böylece Ankara, İstanbul ve Antalya dışındaki illerde ortaya çıkan insan ticareti vakalarının düzgün şekilde yönetilebilmesi için merkeziyetçi olmayan bir müdahale de sağlanmış olacaktır.

Referanslar ve Kaynakça

AFC (2012)

Anket - ICMPD, Viyana

Ariadne Network (2007)

İnsan Ticaretiyle Mücadele, Sorunlar ve Beklentiler – Türkiye (Combating Human Trafficking, Problems and Prospects – Turkey, çevrimiçi: http://www.ariadnet.net/pdfs/12.Turkey.pdf

Arslan (2006)

Türkiye'de İnsan Ticaretiyle Mücadele : Kolluk için Stratejik Bir Yaklaşım (Combating Trafficking in Turkey: A Strategic Approach to Law Enforcement). IOM, Ankara, çevrimiçi: http://www.countertrafficking.org/default.html

Genel Kadınlar ve Genelevlerin Tabi Olacakları Hükümler ve Fuhuş Yüzünden Bulaşan Zührevi Hastalıklarla Mücadele Tüzüğü (1961)

30/03/1961 - 5/984 tarihli ve sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kabul edilerek 10786 sayılı 19 Mart 1961 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.

Merkezi Finans ve Sözleşme Birimi (2009)

İnsan Ticaretiyle Mücadelede Kurumların Güçlendirlmesi Ulusal Eylem Planı – AB Eşleştirme Projesi

Vatandaşlık Kanunu (2009)

5901 sayılı 29 Mayıs 2009 tarihinde 27256 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır

Medeni Kanun (2001)

4721 sayılı 22 Kasım 2001 tarihli 24607 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır

Birleşmiş Milletler Sınır Aşan Örgütlü Suçlarla Mücadele Konvansiyonu'na ek İnsan Ticaretinin Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesi, Durdurulması ve Cezalandırılması Protokolü (Palermo Protokolü) (2000)

http://www.unodc.org/unodc/en/treaties/CTOC/index.html#Fulltext

Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi

http://www.coe.int/T/E/human_rights/trafficking/

Avrupa Birliği Konseyi (2008)

Türkiye Cumhuriyeti ile Katılım Ortaklığı ilkeleri, öncelikleri ve koşullarına dair 18 Şubat 2008 tarihli Konsey Kararı ve kaldırma kararı 2006/35/EC (2008/157/EC) http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/Tur_En_Realitons/Apd/turkey_apd_2008.pdf

Ceza Kanunu 5237 (2004)

25611 sayılı 12.10.2004 tarihli Resmi Gazete, çevrimiçi: http://www.justice.gov.tr/basiclaws/Criminal_Code.pdf

Eşit Fırsatlar Dairesi / ICMPD (2010)

Avrupa'da İnsan Ticareti Mağdurları İçin bir Sınır Aşan Yönlendirme Mekanizmasının (SAYM - AB) Geliştirilmesine Yönelik Klavuz İlkeler, Viyana, çevrimiçi: http://ec.europa.eu/anti-trafficking/download.action;jsessionid=7bphQCGFhvg2Lv1qGGqgVGXqsMRrkVkLHg6ywYnJpv4zKPTgLJnD!1158633405?nodeId=34f9d726-6738-4b3b-ba34-12650b9760db&fileName=Guidelines-+for+the+Development+of+a+TRM.pdf

Avrupa Komisyonu (2011)

Komisyon Personelinin Çalışma Belgesi, Türkiye 2011 İlerleme Raporu, çevrimiçi: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2011/package/tr_rapport_2011_en.pdf

Avrupa Parlamentosu ve Konseyi (2011)

2011/36/EU sayılı insan ticaretinin önlenmesi ve insan ticaretiyle mücadele, mağdurların korunmasına dair Konsey'in 2002/629/JHA sayılı Çerçeve Kararı'nın yerine geçen AB Direktifi

HRDF (2012)

Anket - ICMPD, Viyana

ILO (1930)

C029 – Zorla Çalıştırma Sözleşmesi, 1930 (No. 29) Zorla veya Zorunlu Çalıştırma Sözleşmesi (Yürürlük tarihi: 01 Mayıs 1932), çevrimiçi: http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=1000:12100:0::NO::P12100_INSTRUMENT_ID:312174

ILO (1959)

C105 – Zorla Çalıştırma Sözleşmesinin Kaldırılması, 1957 (No. 105) Zorla Çalıştırmanın Kaldırılmasına Dair Sözleşme (Yürürlük tarihi: 17 Ocak 1959), çevrimiçi: http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=1000:12100:0::NO::P12100_INSTRUMENT_ID:312250

ILO (2000)

C182 – Çocuk İşçiliğinin En Kötü Biçimleri Sözleşmesi, 1999 (No. 182) Çocuk İşçiliğinin En Kötü Biçimlerinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılması için Acil Eylem Sözleşmesi (Yürürlük tarihi: 19 Kasım 2000), çevrimiçi: http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=1000:12100:0::NO::P12100_INSTRUMENT_ID:312327

Kartusch / Reiter / Uhl (2006)

Mağdur Yardım ve Desteğinin Değerlendirilmesi. Türkiye'deki Ulusal Yönlendirme Mekanizmasının Analizi (An analysis of the National Referral Mechanism in Turkey), Ludwig Boltzmann Institute of Human Rights, Vienna Mandated Body, Viyana, çevrimiçi: http://bim.lbg.ac.at/files/sites/bim/Assessment%20Report%20on%20Victim%20Assistance%20and%20Support_0.pdf

Kröger / Malkoc / Uhl (2004)

Ulusal Yönlendirme Mekanizmaları. İnsan Ticareti Mağdurlarının Haklarının Korunmasına Yönelik Ortak Çabalar. Pratik bir El Kitabı (National Referrral Mechanisms. Joining Efforts to Protect the Rights of Trafficked Persons. A Practical Handbook), OSCE / ODIHR, Varşova, çevrimiçi: http://www.osce.org/node/13967

Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Kanun (2003)

25214 sayılı 29/8/2003 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanmış ve 21.01.2010, 31.07.2010, 28.04.2011 ve 14.02.2012 tarihlerinde değişikliğe uğramıştır.

AB Bakanlığı (2008)

AB Müktesebatının Üstlenilmesine Dair Türkiye Ulusal Programı, http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=42260&l=2

AB Bakanlığı (2008)

AB Müktesebatının Üstlenimesine Dair Türkiye Ulusal Programı, Fasıl 24: Adalet, Özgürlük ve Güvenlik, çevrimiçi: http://www.abgs.gov.tr/files/Muktesebat_Uyum_Programi/En/Chapter_24.pdf

AB Bakanlığı (2009)

Katılım Politikası Müdürlüğü, Katılım Müzakerelerinin Mevcut Durumu, çevrimiçi: http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=65&l=2

Dışişleri Bakanlığı (2011)

Türkiye'de İnsan Ticareti (Turkey on Human Trafficking), çevrimiçi: http://www.mfa.gov.tr/turkey-on-trafficking-in-human-beings.en.mfa

Dışişleri Bakanlığı (2011)

Türkiye'nin Örgütlü Suçlarla Mücadele Çabaları (Turkey's Efforts In Combating Organized Crime), çevrmiçi: http://www.mfa.gov.tr/turkey_s-efforts-in-combating-organized-crime.en.mfa

Dışişleri Bakanlığı (2007)

İnsan Ticaretiyle Mücadele 2007 Raporu. Ankara, çevrimiçi: http://www.mfa.gov.tr/data/DISPOLITIKA/2007-human-trafficing-eng.pdf

Dışişleri Bakanlığı (2006)

2006 İnsan Ticaretiyle Mücadele Raporu. Ankara, çevrimiçi: http://www.mfa.gov.tr/data/DISPOLITIKA/2006_human_trafficing.pdf

İçişleri Bakanlığı (2012)

İnsan Ticaretiyle Mücadele ve Mağdurlarının Korunmasına Dair Taslak Yasa.

İçişleri Bakanlığı (2006)

İnsan Ticaretiyle Mücadele Genelgesi, B.05.1.EGM.0.13.07.06.illegal-9-, 21.11.2006

OHCHR (1990)

Çocuk hakları Sözleşmesi, kabul edilmiş ve imzaya açılmıştır. Onama ve katılım Genel Kurul'un 44/25 sayılı 20 Kasım 1989 tarihli kararı ile olmuştur. Yürürlük tarihi Madde 49'a uygun şekilde 2 Eylül 1990'dır çevrimiçi: http://www2.ohchr.org/english/law/crc.htm

Toktas/ Selimoglu (2012)

Türkiye'de İnsan Ticareti ve Kaçakçılığı: Sınır Aşan Suçlarla Mücadelede AB – Türkiye İşbirliğinin Analizi. (Smuggling and trafficking in Turkey: An Analysis of EU – Turkey Cooperation in Combating Transnational Crime). Journal of Balkan and Near Eastern Studies, çevrimiçi: http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/19448953.2012.656970

UNGIFT (2012)

Organ Ticareti için İnsan Kaçakçılığı (Trafficking for Organ Trade), çevrimiçi: http://www.ungift.org/knowledgehub/en/about/trafficking-for-organ-trade.html

UNODC (2009)

Karadeniz Bölgesi'nde İnsan Ticaretiyle Mücadeleye Yönelik Ceza Adaleti yanıtını Güçlendirecek Model Kılavuzu (Model Guide on Strengthening the Criminal Justice Response to Trafficking of Persons in the Black Sea Region), çevrimiçi: http://www.unodc.org/documents/human-trafficking/Model_Guide.pdf

ABD İçişleri Bakanlığı (2012)

İnsan Ticareti Raporu 2012. Ülke Değerlendirmeleri – Türkiye (TIER 2). Çevrimiçi: http://www.state.gov/documents/organization/192598.pdf

WSF (2012)

Anket - ICMPD, Viyana

EK 1:

İnsan Ticareti Mağdurları İçin Sınır Aşan Yönlendirme Mekanizmasının (SAYM) Geliştirilmesine Yönelik Kılavuz İlkeler

Aşağıdaki bölüm, "**Avrupa'da İnsan Ticareti Mağdurları İçin Sınır Aşan Bir Yönlendirme Mekanizmasının Geliştirilmesine Yönelik Kılavuz İlkeler: SAYM - AB**" esas alınarak hazırlanmıştır. Kılavuz İlkeler, Avrupa Komisyonu'nun Adalet, Özgürlük ve Güvenlik Dairesi tarafından Suçun Önlenmesi ve Suçla Mücadele Programı (2007) altında finanse edilen "*Menşe ve Hedef Ülkeler Arasında İnsan Ticareti Mağdurları için Sınır Aşan Bir Yönlendirme Mekanizmasının Geliştirilmesi – SAYM-AB"* projesi çerçevesinde geliştirilmiş ve Uluslararası Göç Politikası Geliştirme Örgütü (ICMPD) işbirliğiyle Bakanlar Konseyi Başkanlığı'nın Eşit Fırsatlar Dairesi tarafından da yürütülmüştür.

Sınır Aşan Yönlendirme Mekanizması (SAYM)

SAYM Nedir?

Bir **Sınır Aşan Yönlendirme Mekanizması (SAYM),** insan ticareti mağduru olarak tespit edilen veya potansiyel insan ticareti mağdurlarının sınır aşan transferi ve/veya kapsamlı şekilde desteklenmesi için geliştirilen bir işbirliği anlaşmasıdır. Bir SAYM, ilk taramadan, resmi tespit ve yardıma, gönüllü yardımlı geri dönüşten, sosyal içermeye, ceza ve hukuk takibatlarına kadar yönlendirme sürecinin tüm aşamalarını kapsar**.** Yardım edilen insan ticareti mağdurlarının menşe, transit ve hedef ülkelerindeki hükümet kuruluşları, hükümetler arası kurumlar ve hükümet dışı kuruluşlar arasındaki işbirliğine dayanmaktadır. SAYM aracılığıyla farklı ülkelerin devlet kurumları insan ticareti mağdurlarının insan haklarının yerine getirilmesi ve korunmasıyla ilgili yükümlülüklerini yerine getirebilirler.

SAYM'nin birincil unsurları arasında yer alanlar:

- Standart operasyon prosedürleri (SOP'lar) insan ticareti mağdurlarının çok geniş yelpazede bir dizi hizmete yönlendirilmesi ve mağdurlara etkili ve güvenli yardım sağlanması için gereklidir. Bu amaçla kapsamlı bir SAYM beş ana bileşen için belirli SOP'lar ve önlemler tanımlamalıdır:

  1. Tespit;
  2. İlk Destek/Yardım ve Koruma;
  3. Uzun Dönemli Yardım ve Sosyal İçerme;
  4. Geri Dönüş ve Sosyal İçerme;
  5. Hukuk ve Ceza Takibatları.

  Bu beş bileşen birbiriyle ilişkilidir ve mevcut yerel ve ulusal yönlendirme mekanizmaları ile bağlantılıdır. Pek çok durumda, bu bileşenler birbirine bağlıdır. İnsan ticareti mağdurlarının bir ülkeden diğerine kapsamlı şekilde yönlendirilmesi için çoğu bileşenin mevcut olması gerekmektedir.

- İnsan ticareti mağdurlarının menşe, transit ve hedef ülkeler arasında güvenli ve destekli şekilde hareket edebilmesi için insan ticaretiyle mücadele eden paydaşlar arasında resmi uluslararası işbirliği anlaşmalarının olması gereklidir. Bu anlaşmalar işin içindeki her aktörün rollerini ve ilgili sorumluluklarını açık şekilde tanımlayacaktır.
- Çıktı ve elde edilen etkinin değerlendirilmesi, yardım edilen kişilerin gereksinimlerinin daha iyi karşılanabilmesi amacıyla stratejik ve operasyonel amaçların geliştirilmesi ve gerekirse geliştirilen usullerin değiştirilmesi için SAYM'lerin izleme ve değerlendirme mekanizmaları olmalıdır.

Bir SAYM ile Ulusal Yönlendirme Mekanizması iç içe olmalıdır. SAYM mevcut insan ticaretiyle mücadele yapılarının *yerine geçmez veya bu yapıları yinelemez*. SAYM'nin mevcut ulusal yönlendirme mekanizmalarının veya mevcut usullerin üzerine oturtulması ve bunları bir adım ileriye götürerek ulus aşan bir düzeye ilerletmesi düşünülmüştür. İdeal durumda her iki mekanizma (UYM – SAYM) için sadece bir dizi SOP geliştirilmelidir.

Standart Operasyon Prosedürleri (SOP'lar)

SOP'lar Nedir?

Standart Operasyon Prosedürleri (SOP'lar) insan ticareti mağdurlarına kapsamlı bir yardım ve destek çerçevesi sağlayacak araçlardır. SOP'lar insan ticareti mağdurlarının tespit ve yönlendirme süreçlerini entegre ederek farklı hükümet kuruluşları ile hükümet dışı kuruluşlar arasında işbirliğini sağlamaktadır. SOP'lar Ulusal Yönlendirme Mekanizması'nı etkili şekilde aşağıdakilere göre kurar ve yürütür:

SOP'lar 1 – Tespit;

SOP'lar 2 – İlk destek/yardım ve koruma;

SOP'lar 3 – Uzun dönemli yardım ve sosyal içerme;

SOP'lar 4 – Geri dönüş ve sosyal içerme;

SOP'lar 5 – Hukuk ve ceza takibatları.

Her SOP her zaman kronolojik sırayı takip etmeyen bir dizi önlem içerir. Pek çok durumda eş zamanlı uygulanır veya bazı durumlarda farklı mevzuat çerçeveleri ve yürürlükteki farklı hükümler nedeniyle farklı bir sırada uygulanabilir. Ayrıca, bazı önlemler ülkenin özelliklerine veya münferit duruma göre farklılık gösterebilir ve bu nedenle bağlama göre düzenlenmeleri gerekebilir. Bir çocuğun insan ticareti mağduru olması durumunda farklı ulusal çocuk koruma sistemleri ve mekanizmaları dikkate alınmaksızın tüm dikkate alınan önlemler öncelikle çocuğun yüksek yararına odaklanmalıdır. Bunun da eğitimli ve kalifiye profesyoneller tarafından yapılan titiz ve dikkatli bir değerlendirmeyi esas alması gerekir[33]. Verilen her karar çocuğun görüşlerini de dikkate almalı, bunun için her aşamada proaktif olarak işin içindeki personelden ve ilgili tecrübeye sahip karar alıcılardan destek alınmalıdır.[34]

[33] Çocuğun yüksek yararı değerlendirmesi ve tespitinin yapılmasına dair ayrıntılı bilgi için Çocuğun Yüksek Yararının Belirlenmesine Dair BMMYK Kılavuz İlkeleri - UNHCR Guidelines on Determining the Best Interests of the Child, Mayıs 2008, http://www.unhcr.org/refworld/docid/48480c342.html

[34] Kılavuz İlkelerin detaylandırılması, Avusturya, Yunanistan ve İtalya tarafından gerçekleştirilen Avrupa'da çocuk insan ticareti mağdurlarının ve risk altındaki çocukların tespiti ve desteklenmesine yönelik daha güçlü kamu – özel sektor ortaklığı için eylem öngören AGİRE projesi çerçevesinde yapılmıştır. Bazı UYM SOP'ları, AGIRE metodolojisinin kıyaslamaları için kullanılmıştır.

I. SOP - Tespit

Tespit aşaması, bir insan ticareti mağdurunun mağdur olarak tanımlanabilmesi için gereken yerel, ulusal veya ulus aşan mekanizmanın ilk aşamasıdır. İnsan ticareti suçunun karmaşıklığı düşünüldüğünde, şüpheden yararlanması gereken tarafın çocuk veya erişkin olmasına bakılmaksızın muhtemelen insan ticaretiyle ilgili olarak istismara uğradığını iddia eden kişi olduğu unutulmamalıdır. İnsan ticareti mağduru olduğu varsayılan kişi yetkili makamların buna dair en ufak bir göstergeye sahip olmaları durumunda mağdur olarak düşünülmelidir.

TESPİT	Ön	1. Tedbir	İLK TARAMA VE YÖNLENDİRME • Mağdur olduğu varsayılan kişilerin ilk bildirim noktasına yönlendirilmesi • İlk tespit tarama işleminin gerçekleştirilmesi • İnsan ticareti mağduru olduğu varsayılan kişinin bir çocuk olup olmadığının değerlendirilmesi • Mağdur olduğu varsayılan kişi bir çocuk ise/çocuk olduğu farz ediliyor ise bir vasinin atanması
		2. Tedbir	TEMEL İHTİYAÇLARA VE BİLGİLERE ERİŞİM • İnsan ticaretine konu olduğu farz edilen kişiye haklar/sorumluluklar ve mevcut yardımlarla İlgili açıklama yapılması • Gerçekleşmesi muhtemel problemlerin değerlendirilmesi • Aciliyet arz eden ihtiyaçların değerlendirilmesi • Güvenlik tedbirlerinin belirlenmesi
		3. Tedbir	ERKEN RİSK DEĞERLENDİRMESİ • Gerçekleşmesi muhtemel risklerin değerlendirilmesi ve güvenlik ve esenlikle ilgili tedbirlerin belirlenmesi • İnsan ticaretine konu olduğu farz edilen mağdurun aciliyet arz eden ihtiyaçlarının/taleplerinin değerlendirilmesi
		4. Tedbir	LİSAN TERCÜMESİ VE KÜLTÜREL ARABULUCULUK • Yardımı sağlayanlar/polis ve insan ticaretine konu olduğu faz edilen kişiler arasında çeviri/tercüme hizmeti sağlanması • Tercümanların/kültürel arabulucuların rolleri konusunda bilgilendirilmesi • İnsan ticaretine konu olduğu farz edilen kişinin hakları ve tercümanın/kültürel arabulucunun rolü hakkında bilgilendirilmesi
		5. Tedbir	İYİLEŞME VE DÜŞÜNME DÖNEMİ • İnsan ticaretine konu olduğu farz edilen kişinin kendini toparlaması ve istikrarlı bir ruh haline kavuşması için süre önerilmesi • İnsan ticaretine konu olduğu farz edilen kişinin mevcut seçenekler hakkında bilgilendirilmesi • Güvenli barınma olanakları sağlanması • Temel hizmetlerin sağlanması • İkamet izinlerine erişim sağlanması
	Resmi	6. Tedbir	TESPİT • Kişinin insan ticaretine maruz kalan bir kişi olup olmadığının resmi prosedürlerle belirlenmesi • Gerekirse, menşe/transit/hedef ülkedeki ilgili mercilerle irtibata geçilmesi • İnsan ticaretine konu olan kişinin kimliğinin belirlenmesi • İnsan ticaretine konu olan kişi bir çocuk ise, yetki alanının belirlenmesi • Tespit sonrasında ilgili bilgilerin insan ticaretine maruz kalan kimliği belirlenmiş kişiye açıklanması.

II SOP: İlk Destek/Yardım ve Koruma

İlk yardım ve koruma aşaması, kendi geleceği için müracaat edebileceği sosyal ve yasal seçenekler hakkında doğru şekilde bilgilendirilme ve temel ihtiyaçları konusunda yardım sağlanması açısından insan ticaretine maruz kalan bir kişi için çok önemli bir aşamadır. Gerçekleşmesi muhtemel bir durumun kişinin yaşamını tehlikeye atma ihtimalinin mevcut olup olmadığını kontrol etmek için, kişinin güvenliğiyle ilgili bir risk değerlendirmesi de gerçekleştirilir. İlk yardımın nihai amacı; bir taraftan yardım sağlanan insan ticaretine maruz kalan kişiye destek ve koruma sağlarken, bir taraftan da mevcut seçeneklerin değerlendirilmesi ve kendi geleceği hakkında tam olarak bilgilendirilmiş şekilde kararlar alabilme noktalarında bu kişilere yardımcı olmaktır.

İLK YARDIM VE KORUMA	1. Tedbir	YARDIM SEÇENEKLERİ VE ŞARTLARI HAKKINDA BİLGİ • İnsan ticaretine konu olan kişiye mevcut hizmetler ve yükümlülükler/şartlar hakkında bilgi sağlamak
	2. Tedbir	YASAL SEÇENEKLER VE ŞARTLAR HAKKINDA BİLGİ • İnsan ticaretine konu olan kişiye yasal seçenekler ve yükümlülükler/şartlar hakkında bilgi sağlamak
	3. Tedbir	TARAMA VE İHTİYAÇ DEĞERLENDİRME SÜREÇLERİ • İnsan ticaretine konu olan kişinin tarama sürecinin amacı ve hakları ve yükümlülükleri konularında bilgilendirilmesi • Toplanan bilgilere kimlerin erişebileceğinin ve erişemeyeceğinin açıklanması • İnsan ticaretine konu olan kişinin polis tarafından sorgulanması veya bir hukuk mahkemesi önünde duruşmaya çıkarılmak üzere kendisine celp gönderildiğinde sahip olduğu haklar (örneğin, sessiz kalma hakkı) konusunda bilgilendirilmesi
	4. Tedbir	YARDIMIN VE KORUMANIN SAĞLANMASI • Tanımlanan ve kararlaştırılan yardım tedbirlerinin sağlanması • Koruma tedbirlerinin garantiye alınması

III SOP – Uzun Dönemli Yardım ve Sosyal İçerme

Yardım almayı ve/veya ev sahibi ülkede/yerde veya menşe ülkede ya da üçüncü bir ülkede bir destek programına katılmayı kabul eden insan ticaretine maruz kalan yerli veya yabancı kişilere uzun süreli yardım sağlanır. Uzun süreli yardım ve sosyal içerme aşamasında kendisine yardım sağlanan kişi, asgari olarak aşağıda sayılanlardan sorumlu olan profesyonel kişiler veya eğitimli hizmet sağlayıcıları tarafından desteklenir veya onlara yönlendirilir:

- Güvenliğin sağlanması;
- Kişinin kontrol ve kendi kaderini tayin etme duygularını yeniden kazanmasına yardımcı olunması;
- Kişinin psikolojik istikrarının güçlendirilmesi;
- Kişinin ikinci kez mağdur edilmekten kaçınılması;
- Güçlendirme sürecinin pekiştirilmesi;
- Sosyal damgalama riskinin değerlendirilmesi;
- Sosyal içerme sürecinin kolaylaştırılması;
- Çok kurumlu ve bütüncül bir yaklaşımın benimsenmesi.

Uzun süreli yardım ve sosyal içermenin nihai amacı; kendisine yardım sağlanan kişinin, karar alma sürecine tam olarak katılması sağlanarak, temel haklarına ve ekonomik ve sosyal yaşama katılabilmesi ve içinde yaşadığı toplum tarafından kabul edilebilir bir yaşam standardına erişebilmesini sağlamak için gerekli olan fırsatlara ve kaynaklara ulaşmasının sağlanmasıdır[35].

UZUN DÖNEMLİ YARDIM VE SOSYAL İÇERME	1. Tedbir	BİREYSEL YARDIM PLANININ (BYP) MÜŞTEREK ŞEKİLDE GELİŞTİRİLMESİ • Vakanın kendisine yardım sağlanan kişi ve destek ekibiyle tartışılması • İnsan ticaretine konu olan kişinin acil İhtiyaçlarının/taleplerinin sorulması, değerlendirilmesi ve çözümlenmesi • Planın insan ticaretine maruz kalan kişinin ihtiyaçlarına ve isteklerine göre formüle edilmesi.
	2. Tedbir	BYP'NİN UYGULANMASI İÇİN ONAY PROSEDÜRÜ • İnsan ticaretine konu olan yabancı kişiye BYP'nin çevirisinin/tercümesinin sağlanması (gerekirse) • Kendisine yardım sağlanan insan ticaretine maruz kalan kişi ve yardımı sağlayan kuruluş arasında BYP'nin imzalanması
	3. Tedbir	ADAPTASYON VE SOSYAL İÇERME YARDIMI • Sosyal içerme hizmetlerine erişim sağlanması • BYP'nin ve güncellemesinin uygulanmasının değerlendirilmesi • Vakaların izlenmesinin ve değerlendirilmesinin sağlanması • Uyumlu prosedürlerin geliştirilmesi ve erişim sağlanması
	4. Tedbir	HUKUKİ DESTEK VE YARDIM • Hukuki meselelerle ilgili destek sağlanması • Yasal ikamet, tazminat istemleri vb. konularındaki prosedürlerin uygulanması

[35] Bakınız: http://ec.europa.eu/employment_social/spsi/poverty_social_exclusion_en.htm ve Sosyal İçerme Hakkında Avrupa Komisyonu ve Konseyi tarafından hazırlanan Müşterek Rapor (2003) http://europa.eu.int/comm/employment_social/soc-prot/soc-ncl/final_joint_inclusion_report_2003_en.pdf).

IV SOP – Geri Dönüş ve Sosyal İçerme

İnsan ticaretine maruz kalan kişilerin evlerine geri dönüş süreci, pek çok sosyal, ailevi, sağlık, hukuki ve maddi problemlerle karşı karşıya kalabilecek ve evlerinden ayrılarak kurtulmaya çalıştıkları aynı sosyal ve ekonomik şartlara geri dönme riski taşıyan bu kişiler için çoğu zaman zorlu bir süreçtir. Bu yeniden mağdur edici süreçten kaçınmak için, insan ticaretine maruz kalan, memleketlerine geri dönmeyi veya başka bir yere veya ülkeye yerleşmeyi isteyen herkes geri dönüş ve sosyal içerme programlarından yararlanabilmelidir. Programların amacı; insan ticaretine maruz kalan kişilerin uzun vadede iyileşmelerinin, güçlenmelerinin ve topluma karışmalarının sağlanması olmalıdır ve programlar yeniden mağdur olma veya yeniden insan ticaretine maruz kalma risklerini önlemelidir. Geri dönüş ve sosyal içerme programları asgari aşağıdaki ilkeleri esas almalıdır36:

- *Gönüllülük*: İnsan ticareti mağdurunun teklif edilen hizmetlerden yararlanmak üzere anavatanına dönmeye veya üçüncü bir ülkeye yerleşmeye kendi rızasıyla karar vermesidir,
- *Koruma*: İnsan ticareti mağdurunun güvenlik ve gizliliğinin en önemli konular olması nedeniyle bunları garantiye almaya yönelik tüm önlemlerin alınmasıdır (örneğin, kişisel bilgilerin üçüncü şahıslara verilmemesi, ülkeden ayrılmadan önce risk değerlendirmesinin yapılması, güvenli seyahat planı, vaka izleme gibi),
- *Kişiye özel çözüm*: İnsan ticareti mağdurunun ülkesine geri dönüşü veya üçüncü ülkeye yerleştirilmesi değerlendirilirken veya geri dönüş ve sosyal içerme usullerinin hazırlanması sırasında insan ticareti mağdurunun gereksinim, görüş ve endişelerinin tam olarak dikkate alınmasıdır,
- *Doğruluk*: İnsan ticareti mağdurlarının geri dönüş ve sosyal yardım programı talebi ve usulünün her yönüyle ilgili olarak derhal ve gerektiği şekilde bilgilendirilmesidir,
- *İşbirliği*: Başarılı bir geri dönüş ve sosyal içerme programı için çok büyük önem taşıyan menşe, transit ve hedef ülkelerin akredite destek kurumları (örneğin, STK'lar, Uluslararası Kuruluşlar, Hükümet Kuruluşları gibi) arasında yakın işbirliği demektir.

36 Uzman Grubu Raporıu'ndan alıntı, op. cit., s. 197-200.

GERİ DÖNÜŞ VE SOSYAL İÇERME	1. Tedbir	GERİ DÖNÜŞ HAKKINDA BİLGİYE DAYALI KARAR • İnsan ticaretine maruz kalan kişiye geri dönüş sürecinin hukuki ve sosyal boyutları hakkında bilgi sağlanması • İnsan ticaretine maruz kalan kişiden geri dönüşle ilgili olarak gönüllülük esasına ve bilgiye dayalı şekilde karar verildiğini gösteren yazılı bir onay belgesi alınması
	2. Tedbir	RİSK VE SOSYAL İÇERME DEĞERLENDİRMESİ • İnsan ticaretine maruz kalan kişinin risk ve güvenlik algısının öğrenilmeye çalışması • Menşe ülke/yerdeki çeşitli kişiler/kuruluşlar nezdinde risk değerlendirmesi yapılması/soruların sorulması
	3. Tedbir	RİSK YÖNETİM PLANI • Muhtemel risklerin ve güvenlik senaryolarının ve muhtemel çözümlerin ana hatlarıyla açıklanması • İnsan ticaretine maruz kalan kişilerin muhtemel riskler ve mevcut koruma tedbirleri hakkında bilgilendirilmesi
	4. Tedbir	AİLENİN YERİNİN BELİRLENMESİ • İlgili yerdeki/menşe ülkedeki İlgili STK/UK ağlarının veya yetkili mercilerin tanımlanması • Yer belirleme sürecinin başlatılması
	5. Tedbir	DOKÜMANTASYON • Gönüllü geri dönüş sürecinin kolaylaştırılması amacıyla ilgili büyükelçiliklerle/konsolosluklarla irtibata geçilmesi • Seyahat belgelerin doğru şekilde düzenlenmesinin sağlanması • İnsan ticaretine maruz kalan kişinin dosyasının gizli kalmasının sağlanması ve dosyaya sınırlı erişim sağlanması
	6. Tedbir	GERİ DÖNÜŞ ÖNCESİ KİŞİSEL YARDIM PLANI • İnsan ticaretine maruz kalan kişinin risk ve güvenlik konularında ve sosyal içerme değerlendirmesinin sonucu hakkında bilgilendirilmesi • Bilgi alış verişinde bulunmak ve geri dönüş sürecini koordine etmek amacıyla, menşe ülkedeki hizmet sağlayıcıyla Irtibata geçilmesi • İnsan ticaretine maruz kalan kişinin kimlik statüsü, seyahat/transfer süreci, menşe ülkedeki mevcut yardımlar ve yeniden entegrasyon süreci hakkında bilgilendirilmesi • İnsan ticaretine maruz kalan kişinin karşılanacağı ve kendisine yardım gösterileceği konusunda teyidin alınması
	7. Tedbir	GÜVENLİ NAKİL/TRANSFER VE VARIŞ YARDIMI • Yardım sağlanan kişiyi karşılayacak olan yerin/menşe ülkenin kurumunun/kuruluşunun bilgilendirilmesi • İnsan ticaretine maruz kalan kişiye gerekli seyahat belgelerinin/kalemlerinin/belgelerinin sağlanması • Reşit olmayan kişilerin beraberinde refakatçi bulunmasının sağlanması • İnsan ticaretine maruz kalan kişiyi menşe ülke sınırında/hava alanında/limanında hizmet sağlayıcının teslim almasının/karşılamasının sağlanması • İnsan ticaretine maruz kalan kişiye ön oryantasyon eğitimi ve yardım sağlanması • İnsan ticaretine maruz kalan kişinin güvenli bir şekilde vardığının teyit edilmesi/teyidinin alınması

V SOP'lar – Hukuk ve Ceza Takibatları

Tüm devletlerde insan ticaretine maruz kalan kişilerin adalete ve adil muameleye erişim hakkı tanımlıdır. İnsan ticaretine maruz kalan kişiler hukuk veya cezai takibatta yer aldıklarında konuyla ilgili tam olarak bilgilendirilmeli ve desteklenmelidirler. Mağdurların tüm takibat süreçlerine aktif bir şekilde katılabilmeleri, psikolojik stres seviyelerinin azaltılabilmesi ve haklarının uygulanması için eksiksiz ve açık bir bilgilendirme çok önemlidir[37]. Hukuki temsil ve yardım tüm mağdur koruma programlarının bir parçası olmalıdır. Yasaları uygulayıcı kurumlar ve insan ticaretine maruz kalan kişilere yardımcı olan hizmet sağlayıcıları arasında oluşturulan resmi protokoller, hukuki takibatın herhangi bir aşamasında yardım alan kişilerin haklarının tam olarak korunması için etkili bir araçtır.

Bazı durumlarda mağdurun faillerden ve ilgili taraflardan gelebilecek muhtemel misillemelere ve zararlara karşı korunması gerekebilir. Bir suça (örneğin, insan ticareti ve ilgili suçlar) tanıklık etmiş bir mağdurun korunması yasaların uygulanmasından sorumlu kurumlar, savcılar, hâkimler ve yakın işbirliği içinde çalışmaları gereken destek kuruluşları tarafından duruma özel olarak geliştirilmiş çözümlerin uygulanmasını gerektirir. Mağdurların (ve yakınlarının) fiziksel güvenliklerinin tehlikede olup olmadığının değerlendirilmesi ve gerekirse kendisinin (ve yakınlarının) korunmasını sağlamak amacıyla özel kaynakların tahsis edilmesi gerekip gerekmediğinin belirlenmesi için bir risk değerlendirmesi gerçekleştirilir.

Mağdurun bir çocuk olması durumunda hukuk ve ceza takibatlarına katılım, yardım ve işbirliği konularında çocuğa danışarak çocuğun vasisi tarafından karar verilmelidir. Çocuğun vesayetinin ailesinde olmaması ancak ailenin ebeveynlik haklarına sahip olması durumunda ailenin katılımının çocuğa zarar vermeyeceği düşünülüyorsa onların da görüşü alınmalıdır.

Bir insan ticareti mağdurunun cezai takibatlar, hukuki fiil ve idari sistemler yüzünden kaybettiği tüm ücretler ve gördüğü fiziksel ve psikolojik zarar için tazminat alma hakkı vardır. İnsan ticaretine maruz kalan kişiler hakkında ülkede yasadışı şekilde bulunmaları veya insan ticareti deneyimlerinin sonucu olarak yasadışı faaliyetlerde yer almaları sebebiyle tutuklama, kovuşturma veya cezai işlem uygulanmamalıdır.[38] Ulusal ceza mevzuatına uygun olarak, insan ticareti deneyimi sırasında maruz kalınan cebrin sonucu olarak girişilen suçlar için cezalandırmama hükümlerinin uygulanabilirliğinin düşünülmesi de gerekecektir.

[37] Avrupa Konseyi'nin 16 Mayıs 2005 tarih ve CETS 197 sayılı *İnsan Ticaretiyle Mücadele Konusunda Avrupa Sözleşmesi Madde 26*
[38] Aynı sözleşme.

HUKUK VE CEZA TAKİBATLARI	1. Tedbir	SORUŞTURMA VE KANITLARIN TOPLANMASI • Yasaların uygulanmasından sorumlu kurumlarla işbirliğinde yapmaları ve/veya mahkemelerdeki yargılamalara katılmaları halinde, insan ticaretine maruz kalan kişilerin hakları/yükümlülükleri hakkında bilgilendirilmesi • İnsan ticaretine maruz kalan kişinin psikolojik şartları hakkında vaka yöneticisine/hizmet sağlayıcılarına danışılması • İnsan ticaretine maruz kalan kişinin İşbirliği yapmayı reddetmesi durumunda, soruşturma sürecinin ve kanıt toplama çalışmalarının kişinin güvenliğine zarar vermemesinin sağlanması
	2. Tedbir	DURUŞMA ÖNCESİ MAĞDUR-TANIK DESTEK HİZMETİ • Ceza davalarında mağdurun rolü hakkında bilginin yanı sıra dava hakkında güncellemelerin zamanında sağlanması • Dava süreci hakkında rehberlik ve tavsiyelerin sağlanması.
	3. Tedbir	DURUŞMA SIRASINDA MAĞDUR-TANIK DESTEK HİZMETİ • Fiziksel koruma ve gizliliğin sağlanması • Tam koruma için gerekli tüm tedbirlerin ayarlanması (örneğin, videolu yeminli ifade alınması, duruşmanın kapalı düzenlenmesi, özel bekleme alanları, tercüme ...).
	4. Tedbir	DURUŞMA SONRASINDA MAĞDUR-TANIK DESTEK HİZMETİ • Mağdurun geldiği yere/ülkeye geri dönüşü, varış ülkesinde kalışı, üçüncü bir ülkeye yerleştirilmesiyle ilgili farklı riskler/seçenekler hakkında bilgilendirilmesi
	5. Tedbir	TAZMİNAT TALEPLERİ İÇİN DESTEK • Mağduru tazminat hakları ve ilgili yasal prosedürler hakkında bilgilendirmek • Yasal prosedürler sırasında ücretsiz hukuki yardım sağlanması.

EK 2

Anket

Adı	
Kurum/Kuruluş Adı	
Kurum/Kuruluş Türü	☐ İnsan Ticaretiyle Mücadele Ulusal Ofisi …… ☐ …… …… Bakanlığı (açıklayınız) ☐ Yargı …… (açıklayınız) ☐ Elçilik/Konsolosluk…… ☐ Kolluk Kurumu…… (açıklayınız) ☐ Yerel yetkili makam……. (açıklayınız) ☐ Çocuk Esirgeme Kurumu …. (açıklayınız) ☐ İş Müfettişliği……. ☐ Sendika ……. ☐ STK ☐ UK ☐ HK ☐ Üniversite/Araştırma Enstitüsü ☐ Diğer……. (açıklayınız)
Kurum/Kuruluş İçinde Rolü	
İl	
Mülakat Tarihi	
Kayıtlı Mülakat	**EVET** ☐ **veya** **HAYIR** ☐

Tespit

Kurum/kuruluşunuz insan ticareti mağduru olduğu varsayılan kişilerin tespitinde rol oynamakta mıdır?

EVET ☐ HAYIR ☐

Evetse, kurum/kuruluşunuzun rolünü açıklayarak takip edilen usulleri anlatınız:

İlk tarama ve tespit	
1. İnsan ticareti mağduru olduğu varsayılan kişi kurumunuzla/kuruluşunuzla nasıl irtibata geçer? 2. Hangi kurumların temsilcileri potansiyel insan ticareti mağdurlarıyla ilgili olarak sizinle en önce temasa geçer? 3. İnsan ticareti mağduru olduğu varsayılan kişinin çocuk olup olmadığını kim değerlendirir? 4. İnsan ticareti mağduru olduğu varsayılan kişinin çocuk olması durumunda vasiyi kim atar? 5. Resmiyet kazanmış bir Ulusal Yönlendirme Mekanizmasının parçası mısınız (bir Mutabakat Zaptı imzaladınız mı?)? 6. Bu sorumluluğu çok sayıda kurum ve kuruluş mu paylaşır (hangileri, Hükümet Kuruluşları, STK'lar, Uluslararası Kuruluşlar)? 7. İnsan ticareti mağduru olduğu varsayılan kişilerin tespiti için tüm ülkede kullanılan bir standart prosedürü mü kullanıyorsunuz ? 8. Bir göstergeler listesi kullanıyor musunuz? 9. Bu prosedür esnasında veya prosedür tamamlandığında hangi kurumlarla temasa geçmeniz gerekiyor (lütfen sıralayınız)? 10. Bu aşamada hiç şimdiye kadar yabancı bir STK/elçilik/yetkili makamla temasa geçtiniz mi? (evetse, hangileri?) 11. Evetse hangi mevzuat hükmünü kullandınız ve/veya hangi bilgi alışverişi yöntemi kullanıldı? (lütfen paylaşılan bilgi türünü, kullanılan formları belirtiniz) 12. Bu prosedürlerin başlıca olumlu yanları nelerdir? 13. Karşılaşılan başlıca engeller nelerdir? 14. Mevcut prosedürleri iyileştirmek için önerileriniz nelerdir?	

Hayırsa lütfen tespitin kimin sorumluluğu olduğunu belirtiniz:

15. Ülkenizde/bölgenizde insan ticareti mağduru olduğu varsayılan kişilerin ilk temas kanalları nelerdir? *16.* Hangi kurumların temsilcileri insan ticareti mağduru olduğu varsayılan kişilerle ilk teması gerçekleştirir? *17.* İnsan ticareti mağduru olduğu varsayılan kişilerin çocuk olup olmadığını keim değerlendirir? *18.* İnsan ticareti mağduru olduğu varsayılan kişinin çocuk olarak değerlendirilmesiyle vasi atamasını kim yapar? *19.* İnsan ticareti mağduru olduğu varsayılan kişilerin resmi olarak tespit edilmesiyle uğraşan tek bir hükümet kurumu veya yapısı var mıdır? *20.* Bu sorumluluğu pek çok kurum/kuruluş mu paylaşmaktadır (hangileri, Hükümet Kuruluşu, STK, Uluslararası Kuruluş)? *21.* İnsan ticareti mağduru olduğu varsayılan kişilerin resmi olarak tespit edilmesi için tüm ülkede geçerli standart bir usul var mıdır? *22.* Bir gösterge listesi kullanılmakta mıdır? *23.* Bu aşamada yabancı bir STK/elçilik/ yetkili makamla temasa geçilmekte midir (evetse lütfen isim veriniz)? *24.* Evetse bilgi alışverişi için kullanılan bir mevzuat hükmü ve/veya form var mıdır? *25.* Tespite dair göstergeler, kılavuz ilkeler ve/ veya usuller kullanılmakta mıdır ve halka açıklanmakta mıdır? *26.* İnsan ticareti mağdurlarının resmi olarak tespitinde belirli kuruluşlarla yapılan resmi anlaşmalar yoksa STK'lar veya benzer kuruluşlar mağdur olduğu varsayılan kişiyi koruma ve yardıma nasıl yönlendirmektedir? *27.* Bu usullerin başlıca olumlu yanları nelerdir? *28.* Karşılaşılan başlıca engeller nelerdir? *29.* Mevcut prosedürleri iyileştirmek için sizin önerileriniz nelerdir?	

Başlıca gereksinimlere erişim ve yönlendirme

30. Mağdurın /olası mağdurların acil gereksinim/taleplere erişimi var mıdır? *31.* Nu gereksinimler nasıl değerlendirilmektedir / tespit sürecinde kim değerlendirmektedir? *32.* Tespit edilen gereksinimleri kim karşılamaktadır? *33.* Mağdur olduğu varsayılan kişi iyileşme ve düşünme süresiyle ilgili bilgi almakta mıdır? Kim tarafından? *34.* (Gerektiğinde) tercüme ve kültürel aracılık sağlanır mı? *35.* Bu aşamada yabancı bir STK/elçilik/ yetkili makamla temasa geçilmekte midir (evetse lütfen isim veriniz)? *36.* Bu önlemlerin başlıca olumlu yanları nelerdir? *37.* Karşılaşılan başlıca engeller nelerdir? *38.* Mevcut prosedürleri iyileştirmek için sizin önerileriniz nelerdir?	
Erken Risk Değerlendirmesi	
39. Erken risk değerlendirmesi yapılır mu? *40.* Kim tarafından yapılır? *41.* Standart usul nasıl kullanılır? *42.* Bu aşamada yabancı bir STK/elçilik/ yetkili makamla temasa geçilmekte midir (evetse lütfen isim veriniz)? *43.* Bu önlemlerin başlıca olumlu yanları nelerdir? *44.* Karşılaşılan başlıca engeller nelerdir? *45.* Yönlendirme sürecinin bu bölümünü iyileştirmek için sizin önerileriniz nelerdir?	

İyileşme ve Düşünme Süresi	
46. Bir iyileşme ve düşünme süresi tanınır mı? *47.* Mevcut prosedürler nelerdir? *48.* Bu aşamada mağdur olduğu varsayılan kişiyle kim ilgilenir? *49.* Bu sürede sunulan hizmetler nelerdir? *50.* Tercüme hizmeti ve kültür aracılığı sunulur mu? (gerektiğinde) *51.* Bu önlemlerin başlıca olumlu yanları nelerdir? *52.* Karşılaşılan başlıca engeller nelerdir? *53.* Yönlendirme sürecinin bu bölümünü iyileştirmek için sizin önerileriniz nelerdir?	
Resmi Tespit	
54. Bir kişinin insan ticareti mağduru olup olmadığını resmi prosedürlerle kim belirler? *55.* Bir kişiye "insan ticareti mağdur" statüsünü kim tanır ve kim bu statüyü kaldırabilir? *56.* Menşe/hedef/transit ülkelerdeki yetkili makamlarla kim temas kurar ve nasıl? *57.* Tespit sırasında ulus aşan işbirliği yapmaya yönelik uluslararası anlaşma var mıdır? *58.* Bu önlemlerin başlıca olumlu yanları nelerdir? *59.* Karşılaşılan başlıca engeller nelerdir? *60.* Yönlendirme sürecinin bu bölümünü iyileştirmek için sizin önerileriniz nelerdir?	

Veri toplama ve veri yönetimi

Kuruluşunuz/kurumunuz insan tacirleriyle ilgili veri toplamakta mıdır?

EVET ☐ HAYIR ☐

Kuruluşunuz/kurumunuz insan ticareti mağdurlarıyla ilgili veri toplamakta mıdır?

EVET ☐ HAYIR ☐

Cevabınız evetse hangi verileri nasıl topluyorsunuz?

61. Veriler nasıl toplanır? (veri tabanı mevcut mudur?) *62.* Ne tür veriler toplanır? *63.* Veri toplama kimin sorumluluğudur? *64.* Veri analizi yapıyor musunuz, evetse nasıl? *65.* Veri analizi kimin sorumluluğudur? *66.* Verileri diğer ulusal kurum/ kuruluşlarla paylaşıyor musunuz, evetse hangileriyle? *67.* Verileri diğer uluslararası kurum/ kuruluşlarla paylaşıyor musunuz, evetse hangileriyle? *68.* Veri toplamanın ve tacirlerle/ mağdurlarla ilgili verilerin yönetiminin iyileştirilmesi için sizin önerileriniz nelerdir?	

2009, 2010, 2011'de bildiğiniz kadarıyla Türkiye'de kaç tane insan ticareti mağduru tespit edilmiştir ?

Tespit edilen insan ticareti mağduru sayısı:

Yıl	ERİŞKİN				ÇOCUK			
	Vatandaş		Yabancı		Vatandaş		Yabancı	
	K	E	K	E	K	E	K	E
2009								
2010								
2011								

(K) Kadın, (E) Erkek

EK 3

Veri toplama anketi

Değerlendirme Anketi

Sayın Yetkili,

Bu anket ülkenizde insan ticaretiyle ilgili durum hakkında bilgi toplamak üzere tasarlanmıştır. Anketle toplanan veriler Türkiye'de İnsan Ticareti Mağdurlarının Tespitinin İyileştirilmesi Projesi çerçevesinde hazırlanan Değerlendirme Raporu'nun nihai hale getirilmesi için esas teşkil edecektir. Uluslararası Göç Politikası Geliştirme Merkezi (ICMPD) tarafından uygulanan bu Proje, ABD İçişleri Bakanlığı'nın İnsan Ticaretiyle Mücadele ve İnsan Ticaretinin İzlenmesi Ofisi tarafından finanse edilmektedir. Değerlendirme Raporu, mevcut kurumsal ve yasal mücadeleye genel bakışı da içerecek şekilde Türkiye'de insan ticareti mücadelesinin bir özetini sunmayı hedeflemektedir.

Lütfen kurumunuza ait paylaşılması mümkün olan bilgileri mümkün olduğunca en doğru şekilde bizimle paylaşınız. Anketimizi cevapladığınız için şimdiden teşekkür eder, bu proje çerçevesinde işbirliğimizin devamını heyecanla beklediğimizi belirtmek isteriz.

Lütfen kurum/kuruluş adı yazınız:

Yabancı mağdurlar	2009	2010	2011	2012	2013 (Eylül'e kadar)
Yabancı mağdur sayısı					
Erişkin erkek					
Erişkin kadın					
Erkek çocuk					
Kız çocuk					
Toplam					
İnsan ticareti türleri					
Cinsel istismar					
İşgücü istismarı					
Dilendirme, suça itilen çocuklar					
Diğer					

Başlıca menşe ülkeler					
[Ülke adı giriniz]					
Erişkin mağdur sayısı					
Çocuk mağdur sayısı					
[Ülke adı giriniz]					
Erişkin mağdur sayısı					
Çocuk mağdur sayısı					

Ülke içi mağdurlar	2009	2010	2011	2012	2013 (Eylül'e kadar)
Ülke içi mağdur sayısı					
Erişkin erkek					
Erişkin kadın					
Erkek çocuk					
Kız çocuk					
Toplam					
İnsan ticareti türleri					
Cinsel istismar					
İşgücü istismarı					
Dilendirme, suça itilen çocuklar					
Diğer					
Başlıca hedef ülkeler					
[Ülke adı giriniz]					
Erişkin mağdur sayısı					
Çocuk mağdur sayısı					
[Ülke adı giriniz]					
Erişkin mağdur sayısı					
Çocuk mağdur sayısı					

Türkiye’de İnsan Ticareti ile Mücadele ve İlerisi

ARAŞTIRMA RAPORU

Rapor, Uluslararası Göç Politikaları Geliştirme Merkezi (ICMPD) tarafından uygulanan ve ABD Dışişleri Bakanlığı, İnsan Ticaretini İzleme ve Mücadele Ofisi tarafından finansal destek sağlanan ‘Türkiye’de İnsan Ticareti Mağdurlarının Geliştirilmiş Tespiti ve Korunması (IPT)’ projesinin bir parçasıdır.

Geçen on yılın başından beri Türkiye sürekli olarak insan ticaretiyle mücadeleye yönelik çabalarını artırmaya çalışmaktadır. Bu rapor Türkiye’de insan ticaretiyle mücadelede mevcut olan durumu, kurumsal ve hukuki çerçeveye genel bir bakışla beraber sunmaktadır. Bu analizlere dayanarak rapor mevcut insan ticareti mücadelesinin karşılaştığı güçlüklere değinmekte ve gelecekte yapılacak hukuki ve kurumsal reformlar için dikkate alınacak eylem odaklı tavsiyeler ortaya koymaktadır.

Raporun son bulgularının farklı düzeylerde gerçekleşecek hedefli müdahalelerin geliştirilmesi ve işin içinde yer alan tüm aktörlerin arasındaki işbirliğinin güçlendirilmesi için esas teşkil etmesi istenmektedir.